

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

Τετράδιο Εργασιών

1^ο
Τεύχος

6η Δημοτικού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Οι αξίες μας:
Στόχοι





6η Δημοτικού

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ**

Οι αξίες μας:
Στόχοι

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια Αξιολογήτρια

Αξιολογητής

Αξιολογήτρια

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παναγιώτα Νεοκοσμίδου
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Νικόλαος Τσουρής
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αφροδίτη Μαντζουράνη
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Παρασκευή Θεοδώρου
Πτυχιούχος Πληροφορικής

Ευθυμία Στάθη
Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών

Ευαγγελία Καλογηράτου
Σύμβουλος Β' του ΙΕΠ

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σπυρίδων Δουκάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης
Διονύσιος Μουρελάτος
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης
Στυλιανός Μαυρατζάς
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σειρά: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ



6η Δημοτικού

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ**

Οι αξίες μας:
Στόχοι

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

Συντελεστές

Επιστημονική υπεύθυνη: Ευγενία Μαχουλά Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και εκπαιδευτικών εφαρμογών ΕΚΠΑ

Υπεύθυνος έργου: Νικόλαος Θωμαΐδης Καθηγητής Αναλυτικής Χημείας ΕΚΠΑ, Πρόεδρος ΕΑΔΠΠΑ - Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Συντονισμός και επιστημονική επιμέλεια συγγραφικού έργου 6ης Δημοτικού:
Ευγενία Μαχουλά, Γεωργία Στύλου Δρ. Εφαρμοσμένης γλωσσολογίας ΠΕ70, Ιωάννης Τρυφιάτης Δρ. Παιδαγωγικής ΠΕ70

Συντονισμός συγγραφής 6ης τάξης: Γεώργιος Σέρχης Δρ. Διδακτικής της γλώσσας ΠΕ70

Συγγραφική ομάδα: Γεώργιος Σέρχης, Ευγενία Μαχουλά, Άννα Παπαγεωργίου ΜΑ ΠΕ70, Χρήστος Παράσχης ΜΑ ΠΕ70, Φωτεινή Σδρόλια ΠΕ70, Ζέρβα Ειρήνη Δρ. ΠΕ70 (συμμετοχή στον αρχικό σχεδιασμό του βιβλίου)

Συμβουλευτική ομάδα σε θέματα λεξιλογίου: Αγγελική Ευθυμίου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Παρασκευή Θώμου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συμβουλευτική ομάδα σε ειδικά θέματα και παροχή υλικού: Φωτεινή Αντωνίου Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής ΕΚΠΑ, Γεωργία Κατσούδα Δρ. Γλωσσολογίας Ερευνήτρια Α΄ Ακαδημία Αθηνών, Χρύσα Κουράκη Επίκ. Καθηγήτρια Παιδικής Λογοτεχνίας, Κωνσταντίνος Μαλαφάντης Καθηγητής Παιδαγωγικής και Λογοτεχνίας ΕΚΠΑ, Άννα Φτερνιάτη Καθηγήτρια Διδακτικής της γλώσσας Πανεπιστήμιο Πατρών

Κριτική ανάγνωση: Ιωάννης Τρυφιάτης

Εμπειρογνώμονες Προγράμματος Σπουδών: Γεώργιος Μπαμπινιώτης Καθηγητής Γλωσσολογίας ΕΚΠΑ, Ναπολέων Μήτσης Καθηγητής Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Ευγενία Μαχουλά

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Pebble Creative Services

Εικονογράφηση: Χριστίνα Αβδίκου, Pebble Creative Services

Δημιουργία ειδικών Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Γεώργιος Σέρχης, Μαρία Στιβακτάκη ΜΑ ΠΕ86, Πηνελόπη Μπόζνου ΠΕ70, Ιφιγένεια Γρατσία ΠΕ02, Ιωάννης Τρυφιάτης

Συντονισμός & Τεχνική Επιμέλεια Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Κωνσταντίνος Τσιμπάνης Μηχανικός Πληροφορικής ΕΚΠΑ, Θεόδωρος Θωμάς ΕΔΙΠ ΕΚΠΑ

Ανάπτυξη ψηφιακών μορφών διδακτικού βιβλίου: Pebble Creative Services

Δικαιούχος συγγραφής: ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Η συγγραφική ομάδα ευχαριστεί τους ειδικούς επιστήμονες για τις πολύτιμες συμβουλές και παρατηρήσεις τους. Την ευθύνη για τυχόν λάθη ή παραλείψεις φέρει αποκλειστικά η συγγραφική ομάδα.



Συζήτηση



Δραστηριότητα
στο τετράδιο



Βρίσκω ιδέες



Συζητάμε σε ομάδα



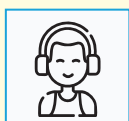
Σχέδιο εργασίας



Κατανόηση
γραπτού λόγου



Πολυτροπικό κείμενο



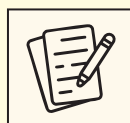
Κατανόηση
προφορικού λόγου



Διδασκαλία
κειμενικού τύπου



Παραγωγή γραπτού λόγου



Ορθογραφία



Διαβάζω



Εργαζόμαστε σε дуάδες



Λήμμα σε λεξικό



Δραματοποίηση



Ακρόαση κειμένου



Βαθμοί δυσκολίας

Περιεχόμενα

Γραμματική



Λεξιλόγιο



Γραμματική/λεξική
ορθογραφία



1

Σχολείο, η επιστροφή!

1.1 Τα σχολεία ξαναρχίζουν, σελ. 8

Συνίζηση	Οικογένεια της λέξης χρόνος	Ποιόν ενεργείας
Ποιόν ενεργείας – χρονική βαθμίδα	Σημασία λέξεων	
Πώς δηλώνεται ο χρόνος	Συνώνυμες – αντώνυμες λέξεις	

1.2 Όλοι για έναν και ένας για όλους, σελ. 15

Ενεργητική – παθητική σύνταξη	Οικογένεια της λέξης βάσιμος	Ποιόν ενεργείας
Επίθετα σε -ων, -ουσα, -ον	Σημασία λέξεων και παραγωγικών επιθημάτων	Κλιτικά επιθήματα επιθέτων & ουσιαστικών
		Ορθογραφία λέξεων με παραγωγικό επίθημα -ότητα

1.3 Ένας υπέροχος κόσμος: το σχολείο μας!, σελ. 19

Παραγωγή γραπτού λόγου: Αφήγηση

1.4 Επανάληψη, σελ. 20

2

Μπαίνω σε δράση

2.1 Αγωνιζόμαστε για έναν καλύτερο κόσμο, για ένα καλύτερο αύριο, σελ. 24

Εγκλίσεις	Λεξιλόγιο ενότητας	Ρήματα
Σύνταξη: Όροι πρότασης	Σημασία και ετυμολογία λέξεων	Διάφορες λέξεις
Σύνταξη: Αιτιολογικές προτάσεις	Ανάλυση λέξεων	
Επιρρήματα		

2.2 Η δύναμη της προσφοράς, σελ. 32

Εγκλίσεις (οδηγίες)	Οικογένεια της λέξης νοσοκομείο	Διαλυτικά
	Λεξιλόγιο σχετικό με κείμενο της ενότητας	Διάφορες λέξεις
	Σημασία λέξης «αλληλεγγύη»	Συμπλήρωση κενών

2.3 Αγωνιζόμαστε για την ειρήνη!, σελ. 37

Παραγωγή γραπτού λόγου: Επιχειρηματολογία

2.4 Επανάληψη, σελ. 38

Γραμματική

Λεξιλόγιο

Γραμματική/λεξική
ορθογραφία

3

Ταξίδι στον κόσμο της ενημέρωσης και της επικοινωνίας

3.1 Στη χειτονιά της ενημέρωσης, σελ. 42

Υποτακτικοί σύνδεσμοι	Μεταφορά	Παράγωγα ρήματα του βάλλω
Δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις	Παραγωγή με προθήματα και επιθήματα	Συμπλήρωση κενών
Εγκλίσεις (οδηγίες)	Σημασία λέξης και παραγωγικού επιθήματος	
	Σημασία προθήματος	

3.2 Πληροφορούμαι ή παρα...πληροφορούμαι, σελ. 50

Τρόπος σύνδεσης προτάσεων	Παρομοίωση	Συμπλήρωση κενών
Ονοματική – ρηματική φράση	Συνώνυμες λέξεις	Διάφορες λέξεις
	Σημασία προθήματος	
	Ανάλυση και επεξεργασία λέξεων	
	Πολυσημία λέξης	

3.3 Ένα παράθυρο ενημέρωσης και επικοινωνίας με τον κόσμο, σελ. 55

Παραγωγή γραπτού λόγου: Επιχειρηματολογία

3.4 Επανάληψη, σελ. 57

4

Επόμενη στάση... Εφηβεία

4.1 Εφηβεία είναι και μ' αρέσει!, σελ. 62

Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ον	Λεξιλόγιο σχετικά με την εφηβεία	Κλιτικά επιθήματα
Αρσενικά και θηλυκά ουσιαστικά σε -ος	Σημασία προθήματος	Συμπλήρωση κενών
Αφομοίωση	Οικογένεια της λέξης φέρω	

4.2 Σχέσεις με συνομηλίκους και οικογένεια, σελ. 67

Μετοχές	Επίθετα	Κλιτές μετοχές
	Παρομοιώσεις	Δάνειες λέξεις
	Σημασία προθήματος	
	Λεξιλόγιο σχετικά με τις οικογενειακές και διαπροσωπικές σχέσεις	

4.3 Εμείς οι έφηβοι, σελ. 74

Περίληψη κειμένου

4.4 Επανάληψη, σελ. 75

Ενότητα 1

Κείμενο 1

1.1



1.2



Μία διαφορετική πρώτη μέρα στο σχολείο

Πρώτες μέρες σχολείου, γεμάτες αγωνία και όνειρα, γεμάτες παιδικές φωνές και γονείς που επιστρέφουν σε μία καθημερινότητα που ξεκινάει από το πρωινό ξύπνημα, μέχρι το ξεκλείδωμα της πόρτας και το πρώτο φιλί πριν φύγουν για το σχολείο τα παιδιά και για τη δουλειά οι γονείς. Ένα τρυφερό «καλή χρονιά, να προσέχεις» και δύο κλεφτές ματιές πριν κλείσει ξανά η πόρτα. Πόσες αναμνήσεις έχουμε όλοι από αυτές τις μέρες. Πόσοι καημοί και πόσα χαμόγελα μπλέχτηκαν μεταξύ τους σε κάθε πρώτο κουδούνι. Μια καινούρια σχολική χρονιά ξεκινάει για κάποια παιδιά. Με νέες τάξεις, ίσως νέους φίλους, νέους στόχους και νέα βιβλία. Παρακάτω αφηγούμαι μία δική μου, οδυνηρή λίγο ιστορία από τις πρώτες μου μέρες στο σχολείο κάποια χρονιά.

Όταν μετακομίσαμε με την οικογένειά μου από τη Νεάπολη στο νέο μας σπίτι στον Εύοσμο, ήμουν οχτώ χρόνων. Πήγα στο καινούριο σχολείο την πρώτη μέρα και δε μου μιλούσε κανένας. Ίσως επειδή ήμουν εσωστρεφής; Ίσως επειδή δυσκολευόμουν με τα ελληνικά (οι γονείς μου ήταν Πόντιοι); Ίσως επειδή ήμουν καινούριος; Η δασκάλα προσπάθησε να με εντάξει στο τμήμα συμβουλευοντας τα παιδιά να με παίζουν. Τα παιδιά έγνεψαν καταφατικά. Στοσχόλασμα άρχισαν να μου πετάνε πέτρες, λέγοντάς μου να φύγω. Αυτό συνεχίστηκε για έναν μήνα. Κάθε μέρα, σε κάθεσχόλασμα. Εγώ πάντα προσπαθούσα να φύγω λίγο νωρίτερα για να μη με πετύχουν, όπως μια φορά που με πόνεσαν τόσο πολύ που περίμενα στον δρόμο ένα τέταρτο για να σταματήσω το κλάμα. Δεν έπρεπε να με καταλάβουν στο σπίτι. Σίγουρα έφταιγα εγώ...

Κάποια στιγμή μίλησα και είπα την αλήθεια στη μητέρα μου. Άρχισα έναν μήνα αλλά το έκανα. Εκείνη με πήρε από το χέρι και το απόγευμα, όταν πήγαμε στο πάρκο, σταματούσε δεξιά και αριστερά κάθε μαμά και κάθε παιδί που με ενοχλούσε και με τα λίγα ελληνικά που ήξερε τους μίλησε. Την επόμενη ημέρα στο διάλειμμα τα



παιδιά μου ζήτησαν να παίξουμε κόκαλο ξεκόκαλο. Σαν να μη συνέβη τίποτα. Το δέχτηκα. Άλλωστε, το κάνουν αυτό τα παιδιά αναμεταξύ τους. Ξεχνάνε και συγχωρούν, αυτό είναι άλλωστε το πιο σημαντικό.

Τα συναισθήματά μου είναι ανάμεικτα από αυτή τη διαφορετική πρώτη μέρα στο σχολείο. Σίγουρα ήμουν θλιμμένος και φοβισμένος τον πρώτο καιρό, ενώ η αγωνία ήταν κάτι συνηθισμένο από τη στιγμή που περνούσα τη μεγάλη αυλόπορτα του σχολείου μέχρι τη στιγμή που θα άνοιγα την πόρτα του σπιτιού μου το μεσημέρι γυρνώντας. Όμως όλα άλλαξαν μετά από εκείνη την ημέρα και τα προηγούμενα συναισθήματα τα διαδέχτηκαν η χαρά, η ανεμελιά και η ασφάλεια. Σήμερα, είμαστε πολύ καλοί φίλοι με τα παιδιά εκείνα που μου πετούσαν τις πέτρες και έχουμε ξεχάσει τις κακές μας στιγμές!

Αλεξιάδης, Στ., *Πρώτη μέρα στο σχολείο: Ιστορίες που πέρασαν αλλά είναι πάντα εδώ, Parallaxi.* (διασκευή)

1. Σωστό ή λάθος; Βάζουμε ✓



		Σ	Λ
1	Στην ιστορία ο αφηγητής είναι ταυτόχρονα και πρωταγωνιστής.		
2	Η συμπεριφορά των μαθητών την πρώτη ημέρα του σχολείου ταιριάζει σε ένα συμπεριληπτικό σχολείο.		
3	Ο πρωταγωνιστής αισθάνεται ένοχος για τη συμπεριφορά που έχουν οι συμμαθητές του απέναντι σε αυτόν.		
4	Η μητέρα του πρωταγωνιστή ανέλαβε να επιλύσει τα προβλήματα του παιδιού της με τους συμμαθητές του έπειτα από ένα μήνα.		
5	Σήμερα όλοι οι συμμαθητές έχουν πλέον άριστες σχέσεις μεταξύ τους.		



2. Α. Το κείμενο είναι:

α) περιγραφικό

β) αφηγηματικό

γ) επιχειρηματολογικό

Β. Όταν αφηγούμαστε ένα γεγονός απαιτείται να αναφέρουμε:

Τον τόπο, τον, τους, τον χώρο.

Γραμματική

Φίλιππος: Διαβάζοντας το κείμενο έκανα ένα λαθάκι στην ανάγνωση με τη λέξη δουλειά.**Αλίνα:** Αλήθεια; Τι λάθος έκανες;**Φίλιππος:** Διάβασα δου-λει-α και όχι δου-λειά και δεν μπορούσα να καταλάβω το νόημα της πρότασης!**Ούμα:** Σκέφτεσαι γιατί σου συνέβη αυτό;**Φίλιππος:** Όχι, όμως κάποια εξήγηση πρέπει να υπάρχει!**Ούμα:** Το φαινόμενο ονομάζεται **συνίζηση** και συμβαίνει όταν σε μια λέξη **ακολουθεί φωνήεν ύστερα** από τον **φθόγγο ι** (η, υ, ει, οι). Τότε το ι διαβάζεται σαν γ ή χ.**Φίλιππος:** Καλά είσαι σοφή! Πες μας και μερικά παραδείγματα για να το καταλάβουμε καλύτερα.**Ούμα:** Άκου προσεκτικά: σκι-ά-ζω (= κάνω σκιά) – σκι-ά-ζω (= φοβίζω), ά-δεια (= για κάτι που δεν έχει περιεχόμενο) – ά-δει-α (= απουσία από τη δουλειά).**Αλίνα:** Μμμ. Όμως, οι προηγούμενες λέξεις δεν έχουν την ίδια σημασία μεταξύ τους...**Ούμα:** Σωστά, κάποιες φορές η σημασία αλλάζει ανάλογα με την προφορά τους, όχι όμως πάντα!**Αλίνα:** Α! Τώρα το κατάλαβα!**Ούμα:** Και όχι μόνο αυτό... Η συνίζηση μπορεί να ευθύνεται και για την αλλαγή της ορθογραφίας σε κάποιες περιπτώσεις επιθέτων, π.χ. *βαρεία* – *βαριά*, *πλατεία* – *πλατιά* κτλ. Ας κάνουμε την παρακάτω άσκηση, για να το καταλάβουμε καλύτερα!

3. Διαβάζουμε τις προτάσεις και βάζουμε ✓ αν η υπογραμμισμένη λέξη έχει συνίζηση.



1	Φέτος περάσαμε το καλοκαίρι στο <u>χωριό</u> .	✓
2	Βγάλαμε <u>εισιτήριο</u> για το <u>λεωφορείο</u> .	
3	Το βράδυ βγαίναμε στην <u>πλατεία</u> .	
4	Όπως ξέρεις, μου αρέσει να γυρίζω στα <u>μαχαζιά</u> !	
5	Κάποιες μέρες πήγαινα με τις φίλες μου ή με τα <u>αδέλφια</u> μου στη θάλασσα.	
6	Κάναμε μπάνιο μέχρι αργά και τρώγαμε στην <u>παραλία</u> .	
7	Παίζαμε διάφορα <u>παιχνίδια</u> με παιδιά της γειτονιάς.	

4. Συλλαβίζουμε τις παρακάτω λέξεις, προσέχοντας τον τονισμό και τη σημασία.



ποιόν	Το ποιόν του ανθρώπου	ποι-όν
ποιον	Ποιον είδες;	
βοήθεια (χωρίς συνίζηση)	Χρειάζομαι βοήθεια.	
δόλια (= καμήνη)	Τι έπαθα η δόλια!	
δόλια (= ύπουλη)	Δόλια πράξη	
ακρίβεια (= ακριβή τιμή)	Η ακρίβεια της αγοράς	
ακρίβεια (= η ιδιότητα του ακριβούς)	Μετρώ με ακρίβεια.	

5. Συμπληρώνουμε τον πίνακα με τα μαυρισμένα ρήματα του κειμένου «Μια διαφορετική πρώτη μέρα στο σχολείο».



Ποιόν ενεργείας	Χρονική βαθμίδα					
	Παρελθόν		Παρόν		Μέλλον	
Διαρκές			επιστρέφουν			
Συνοπτικό						
Συντελεσμένο						

6. Γράφουμε τη χρονική βαθμίδα και τη θέση για κάθε ρήμα, ανάλογα με το πότε έγιναν οι πράξεις που περιγράφουν.



Παρελθόν (χτες)

Θέση 1

Παρόν (σήμερα)

Θέση 2

Μέλλον (αύριο)

Θέση 3



Ξαναρχίζουν	παρόν	Θέση	2	θα αναφερθούν		Θέση	
θα λειτουργήσουν		Θέση		γίνεται		Θέση	
εξερευνήσαμε		Θέση		παρουσίαζαν		Θέση	
έχει ταιριάξει		Θέση		είχαν παρακολουθήσει		Θέση	

παρελθόν διαρκές (παρατατικός)
παρελθόν συνοπτικό (αόριστος)

διάβαζα - διάβασα

διάβαζες - διάβασες

διάβαζε - διάβασε



7. Α. Ξεχωρίζουμε το θέμα από την κατάληξη του ρήματος.

Ρήματα	Θέμα	Κατάληξη
μπλέχτηκαν	μπλέχτ-	-ηκαν
μπλέκονταν		
έφταιξα		
φταίγαμε		
παίξαμε		
παίζαμε		

Β. Γράφουμε μία φανταστική ιστορία ή προτάσεις χρησιμοποιώντας όλα τα ρήματα που δίνονται στα πρόσωπα που θέλουμε (προσθέτουμε και δικά μας).



8. Α. Εντοπίζουμε από το κείμενο τους τρόπους με τους οποίους δηλώνεται ο χρόνος. Γράφουμε δύο παραδείγματα από το καθένα.



- Φράσεις με προθέσεις που δηλώνουν χρόνο (π.χ. *κατά το μεσημέρι, από το πρωί* κτλ.):
.....
- Χρονικά επιρρήματα (π.χ. *φέτος, πέρσι, ύστερα* κτλ.):
.....
- Χρονικές προτάσεις (εισάγονται με χρονικούς συνδέσμους, π.χ. *όταν, μόλις, πριν, αφού* κτλ.):
.....
- Ουσιαστικά με σημασία επιρρήματος (π.χ. *το απόγευμα, την άνοιξη, τη Δευτέρα* κτλ.)
.....

Β. Εντοπίζουμε στο κείμενο πώς δηλώνεται ο τόπος στην εξέλιξη της ιστορίας μας. Γράφουμε δύο παραδείγματα από το καθένα.

- Φράσεις με προθέσεις που δηλώνουν τόπο (π.χ. *από τη θάλασσα, στο λιμάνι, μέχρι τον δρόμο* κτλ.):
.....
- Τοπικά επιρρήματα (π.χ. *εδώ, κοντά, βόρεια* κτλ.)
.....

Γ. Βρίσκουμε στο κείμενό μας α) τα πρόσωπα της ιστορίας και β) τις φράσεις που φανερώνουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα του πρωταγωνιστή της αφήγησης.

Δ. Σε ποιον χρόνο βρίσκονται τα περισσότερα ρήματα του κειμένου στην ιστορία μας.

Λεξιλόγιο

9. Φτιάχνουμε την οικογένεια της λέξης **χρόνος**.

παράγωγη → χρο- + -ικ + -ός
σύνθετη → χρο- (ο) + μηχανή



- A)** Τοποθετούμε τις λέξεις που δίνονται στην κατάλληλη στήλη, σύμφωνα με το παράδειγμα: *χρονοδιάγραμμα, χρονίζω, χρονογραμμή, άχρονος*.
- B)** Με τη βοήθεια έντυπου ή ψηφιακού λεξικού* συμπληρώνουμε με 2 παράγωγες και 2 σύνθετες λέξεις.



Παράγωγες	Σύνθετες
<i>χρονικός</i>	<i>χρον(ο)μηχανή</i>

10. Ανακαλύπτουμε τον ορισμό της λέξης «εσωστρεφής»!



α. Αρχικά, χωρίζουμε τη λέξη στα συνθετικά της: + + -ής.

β. Έπειτα, με τη βοήθεια του λεξικού αναζητούμε τη σημασία:

A' συνθετικό:

B' συνθετικό:

γ. Τέλος, λέμε και γράφουμε μόνοι μας τη σημασία της λέξης:

.....

δ. Ελέγχουμε τη σημασία που δώσαμε και αναδιατυπώνουμε τον ορισμό που δίνεται από το λεξικό:

.....



11. Εντοπίζουμε τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου 1 και γράφουμε μία συνώνυμη για καθεμία.



αγωνία		να με εντάξει	
καημοί		χαμόγελα	
αναμνήσεις		ανάμεικτα	

* Ψηφιακά λεξικά: Λεξικό της Κοινής νεοελληνικής (ΛΚΝ) και Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας (ΧΛΝΓ).

Κείμενο 2

1.6



Το παγκάκι της Φιλίας!

Στο πλαίσιο του προγράμματος «υιοθεσίας» των παιδιών της Α΄ τάξης από τα παιδιά της Στ΄ τάξης δημιουργήσαμε «Το παγκάκι της Φιλίας», χρωματίζοντας το μεγάλο παγκάκι στον προαύλιο χώρο του σχολείου μας.

Ξεκινήσαμε τη νέα σχολική χρονιά με μια κοινή δράση των δύο τάξεων, όπου οι μαθητές και μαθήτριες της Στ΄ τάξης βοήθησαν τα «πρωτάκια» τους να αφήσουν το αποτύπωμα της παλάμης τους στο παγκάκι. Φορέσαμε τις ποδιές μας μικροί και μεγάλοι και γεμίσαμε χρώματα και χαμόγελα το παγκάκι και την αυλή!

Το παγκάκι της Φιλίας θα ολοκληρωθεί με τους μαθητές/τριες της Στ΄ τάξης να χρωματίζουν το μπροστινό και πίσω μέρος του παγκακιού με τοιχογραφίες σχετικές με τη φιλία.

Έτσι, τα «πρωτάκια» θα θυμούνται αυτή την υπέροχη σχέση φιλίας για τα υπόλοιπα χρόνια της φοίτησής τους στο δημοτικό και οι μαθητές της Στ΄ θα αφήσουν ανεξίτηλο το σημάδι τους, ανοίγοντας τα φτερά τους για το γυμνάσιο.

Μπαλούτογλου, Ν., Το παγκάκι της Φιλίας!
(διασκευή)



Γραμματική ορθογραφία

12. Διαβάζουμε το κείμενο και ξαναγράφουμε την πρώτη και δεύτερη παράγραφο στο παρόν.



.....

.....

.....

.....

.....

13. Ας θυμηθούμε την ορθογραφία των καταλήξεων των παρακάτω ρημάτων, συμπληρώνοντας τα κενά στις παρακάτω προτάσεις:



- Αν και προετοιμάστ..... καλά, οι μαθητές αγχώθ..... πριν από την παράσταση.
- Το μήνυμα θα έπρεπε να είχε αποσταλ..... χθες, αλλά εξαιτίας κακού δικτύου, παραδόθ..... σήμερα το πρωί.
- Αν συνεχίσ..... να προπον..... καθημερινά, θα βελτιών.....συνεχώς.
- Η πρόταση συζητήθ..... εκτενώς από τους μαθητές στην τάξη, αλλά δεν εγκρίθ....., καθώς υπήρχαν διαφωνίες.
- Αν παρακολουθ..... προσεκτικά τον δάσκαλό σου στην τάξη, θα κατανο..... καλύτερα το μάθημα.

14. Βάζουμε τα ρήματα της παρένθεσης στον σωστό τύπο και υπογραμμίζουμε τη λέξη-κλειδί που μας βοηθάει να επιλέξουμε το σωστό ποιόν ενεργείας.



- Προτού (πηγαίνω) σχολείο, πέρνα να πάρεις τον Ίωνα από το σπίτι.
- Καθώς (φεύγω) ο Φίλιππος, ήρθε η Ελπίδα.
- Πριν (πηγαίνω) στο πάρκο, θα πρέπει να διαβάσεις πρώτα.
- Ελπίζω να έχετε τελειώσει τα μαθήματά σας μέχρι (χυρνάω).
- Μου είπε ότι (ετοιμάζομαι, συντελεσμένο ποιόν ενεργείας), προτού φτάσω στο σπίτι.

προτού, πριν + (να) συνοπτικό ποιόν ενεργείας
μέχρι + να συνοπτικό ποιόν ενεργείας
καθώς + διαρκές ποιόν ενεργείας



15. Βάζουμε τις λέξεις στη σωστή σειρά και φτιάχνουμε προτάσεις. Προσέχουμε τα ρήματα να είναι στο σωστό πρόσωπο και ποιόν ενεργείας.



- όλη, διαβάζω, μέρα, χθες, την, διαγώνισμα, το, για.
.....
- δεν έρχομαι, για μια εβδομάδα, γιατί, σχολείο, άρρωστος, είναι.
.....
- δενδροφύτευση, Πεντέλη, πέρσι, στην, κάνω, τη.
.....
- το πρωί, Ηλίας, σακίδιό, ο, το, ετοιμάζω, του, εκδρομή, την, για.
.....

Κείμενο 3

«Μπορεί ο συμμαθητής μου με αμαξίδιο να έρθει στο σχολείο;»

Ο 2ος Πανελλήνιος Μαθητικός Διαγωνισμός «Map Competition» με τον τίτλο του «Χαρτογραφώντας την Προσβασιμότητα;» έθεσε το ερώτημα αν κάποιος συμμαθητής μας με αμαξίδιο μπορεί να έρθει στο σχολείο. Η απάντηση που δόθηκε είναι αρνητική, αφού οι μαθητές, που έλαβαν μέρος, δημιούργησαν 191 ψηφιακούς χάρτες στους οποίους εντόπισαν συνολικά 8.477 εμπόδια.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες, με την εποπτεία των εκπαιδευτικών κατέγραψαν τα προσβάσιμα και μη προσβάσιμα σημεία στην περιοχή τους. Έφτιαξαν ψηφιακούς χάρτες, δημιούργησαν κόμικς και βιντεοκλίπ. Πήραν συνεντεύξεις από ανθρώπους με κινητική αναπηρία, «περπάτησαν» διαδρομές με αμαξίδιο κι έκαναν δράσεις για να ενημερώσουν την τοπική κοινωνία και τον Δήμο τους.

Με αφορμή, λοιπόν, αυτό τον διαγωνισμό σχετικά με το θέμα της προσβασιμότητας, οι μαθητές συνεργάστηκαν, ευαισθητοποιήθηκαν και προχώρησαν στις παρακάτω προτάσεις και συμπεράσματα: «Κατασκευή νέων και πλατύτερων πεζοδρομίων. Περισσότερες διαβάσεις σε πολυσύχναστες οδούς. Ράμπες στις άκρες όλων των πεζοδρομίων. Χώροι υγιεινής και τουαλέτες για ΑμεΑ στα σχολεία. Ράμπες στο εσωτερικό των σχολείων. Θέλουμε ένα σχολείο χωρίς αποκλεισμούς και χωρίς εμπόδια, ώστε να εξασφαλίζεται ίση προσβασιμότητα και εξυπηρέτηση σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες».

in.gr, ΑμεΑ: Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην εκπαίδευση. (διασκευή)



16. Απαντάμε με συντομία στις ακόλουθες ερωτήσεις:



Ποιος ήταν ο στόχος του 2ου Πανελλήνιου Μαθητικού Διαγωνισμού;

.....

Τι κατάφεραν να κάνουν οι μαθητές που έλαβαν μέρος στον διαγωνισμό;

.....

Σε ποια συμπεράσματα κατέληξαν οι μαθητές;

.....

Γραμματική

17. Παρατηρούμε την υπογραμμισμένη πρόταση του κειμένου και αναγνωρίζουμε το είδος της σύνταξής της.

A. Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση: ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ / ΠΑΘΗΤΙΚΗ

B. Δικαιολογούμε προφορικά την απάντησή μας.

Γ. Τη μετατρέπουμε στην άλλη μορφή σύνταξης.



Δ. Σε τι δόθηκε έμφαση μετά τον μετασχηματισμό της σύνταξης στην άλλη της μορφή;



18. Να δημιουργηθούν 2 προτάσεις με έμφαση στον δράστη και με έμφαση στην ενέργεια χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις ή και δικές μας.



Δήμος

ράμπες

κατασκευάζω

για αμαξίδια

19. Αναγνωρίζουμε τη μορφή σύνταξης των παρακάτω προτάσεων και σημειώνουμε Ε για την Ενεργητική ή Π για την Παθητική.



1. Οι επισκευές στο σχολικό κτίριο ολοκληρώθηκαν από την εταιρεία.

2. Η Φωτεινή σχεδίασε ένα ταξίδι στην εξοχή, επειδή ήθελε να χαλαρώσει και να απολαύσει τη φύση.

3. Ο Γιώργος μαγειρέψε το δείπνο, ενώ η Δήμητρα ετοίμασε το τραπέζι για τους καλεσμένους.

4. Οι νέες εκπαιδευτικές ρυθμίσεις ανακοινώθηκαν από την κυβέρνηση.

5. Το βιβλίο διαβάστηκε από όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες του τμήματος.

20. Συμπληρώνουμε τα κενά με τον τύπο των ρημάτων που ταιριάζει σε κάθε παράδειγμα. Προσέχουμε την ορθογραφία.

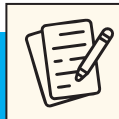


1.7



- Το σχολείο (εγγυώμαι) την ασφάλεια των μαθητών/τριών του σε κάθε εκδρομή.
- (ασχολούμαι) με το πρόβλημα για ώρες, ώσπου τελικά βρήκαμε τη λύση.
- (δικαιούμαι) πλήρη αποζημίωση, αν η παράδοση καθυστερήσει πέραν των δύο ημερών.
- (συνεννοούμαι) καλά, παρά τις αρχικές διαφωνίες που είχαν.
- Το πλαστικό (διασπώμαι) σε μικρότερα κομμάτια μέχρι να μετατραπεί σε μικροπλαστικά.

21. Συμπληρώνουμε τις καταλήξεις των παρακάτω επιθέτων. Μελετάμε πρώτα τους πίνακες από τη Γραμματική.



Ενικός αριθμός

Ον.	ο υπάρχ..... κίνδυν.....	η ενδιαφέρ..... ιστορί.....	το φλέγ..... ζήτημ.....
Γεν.	του υπάρχ..... κινδύν.....	της ενδιαφέρ..... ιστορί.....	του φλέγ..... ζητήμ.....
Αιτ.	τον υπάρχ..... κίνδυν.....	την ενδιαφέρ..... ιστορί.....	το φλέγ..... ζήτημ.....

Πληθυντικός αριθμός

Ον.	οι υπάρχ..... κίνδυν.....	οι ενδιαφέρ..... ιστορί.....	τα φλέγ..... ζητήμ.....
Γεν.	των υπαρχ..... κινδύν.....	των ενδιαφερ..... ιστορι.....	των φλεγ..... ζητημ.....
Αιτ.	τους υπάρχ..... κινδύν.....	τις ενδιαφέρ..... ιστορί.....	τα φλέγ..... ζητήμ.....

Ενικός αριθμός

Ον.	ο ευχνώμ..... άνθρωπ.....	η ευχνώμ..... κυρί.....	το ευχνώμ..... άτομ.....
Γεν.	του ευχνώμ..... ανθρώπ.....	της ευχνώμ..... κυρί.....	του ευχνώμ..... ατόμ.....
Αιτ.	τον ευχνώμ..... άνθρωπ.....	την ευχνώμ..... κυρί.....	το ευχνώμ..... άτομ.....

Πληθυντικός αριθμός

Ον.	οι ευχνώμ..... άνθρωπ.....	οι ευχνώμ..... κυρί.....	τα ευχνώμ..... άτομ.....
Γεν.	των ευχνωμ..... ανθρώπ.....	των ευχνωμ..... κυρι.....	των ευχνωμ..... ατόμ.....
Αιτ.	τους ευχνώμ..... άνθρωπ.....	τις ευχνώμ..... κυρί.....	τα ευχνώμ..... άτομ.....

Λεξιλόγιο

1.8



22. Φτιάχνουμε την οικογένεια της λέξης **βάσιμος**. Έπειτα, επιλέγουμε κάποιες λέξεις από αυτές και φτιάχνουμε μία μικρή παράγραφο.



23. Διαβάζουμε τη σημασία που δίνεται στις ακόλουθες λέξεις και έπειτα μαντεύουμε για ποια λέξη γίνεται λόγος. Όλες οι λέξεις θα πρέπει να έχουν το παραγωγικό επίθημα **-ότητα**.



σφαιρικότητα

= η ιδιότητα του σφαιρικού

= η ιδιότητα του άμεσου

= η ιδιότητα του αγωνιστή

= η ιδιότητα του

= η ιδιότητα του αδέξιου

απορροφητικού

24. Εντοπίζουμε τις ακόλουθες λέξεις στο κείμενο 3 και γράφουμε μία αντίθετή τους.



αρνητική

πολυσύχναστες

συνεργάστηκαν

αποκλεισμούς

25. Α) Εντοπίζουμε στο λεξικό το λήμμα **αμελώ**. Έπειτα, γράφουμε με δικά μας λόγια τον ορισμό του.



Β) Στη συνέχεια βρίσκουμε τρία παράγωγά του και τα καταγράφουμε.

1.

2.

3.

Γ) Αντικαθιστούμε τις λέξεις που ανήκουν στην οικογένεια του «αμελώ» με άλλες συνώνυμές τους.

- Αμέλησε τα μαθήματά του και ο δάσκαλος του έκανε παρατήρηση.
- Επειδή ήταν αμελής στη δουλειά του, τον αντικατέστησαν.
- Το ατύχημα προκλήθηκε από αμέλεια.



26.

Με βάση τις εικόνες αφηγούμαστε την ιστορία.
Στο τέλος βάζουμε ένα τίτλο στην ιστορία. Μπορούμε να βασιστούμε
στον πίνακα της αφήγησης (σελ. 38 του βιβλίου μας).



A large writing area with horizontal dotted lines for text. A yellow pencil is positioned diagonally on the right side of the page.

Πρώτη μέρα σε καινούριο σχολείο

Ο Φιλ ασυναίσθητα κατεβάζει πιο κάτω στο κούτελο το γέισο του τζόκεϊ.

Πολύ λιγότερα τα παιδιά στην αυλή αυτή απ' όσα τέτοια ώρα θα έχουν μαζευτεί στο προαύλιο του παλιού του σχολείου.

Λιγότερα, αλλά άγνωστα...

Καλύτερο αυτό;...

Ο Φιλ αισθάνεται στις μασχάλες του να κυλάνε οι πρώτες σταγόνες ιδρώτα.

Το κτίριο απλωμένο και μονώροφο. Κάπου στα δεξιά τα γήπεδα.

Από το εσωτερικό ο Φιλ ακούει τον ήχο του κουδουνιού.

Οι παρέες ανεβαίνουν τα δύο σκαλιά πριν την κεντρική είσοδο. Διασκορπίζονται σε διαδρόμους. Μπαίνουν σε αίθουσες.

Ο Φιλ διστάζει. Αναζητά το γραφείο καθηγητών. «Εσύ πρέπει να είσαι ο καινούριος... Από την πρωτεύουσα...». Ο άντρας που στάθηκε μπροστά του φορά τζιν παντελόνι και καρό πουκάμισο.

Ο Φιλ κουνά το κεφάλι. [...]

Ένα κορίτσι τον προσπερνά τρέχοντας. Εξαφανίζεται μέσα σε μια τάξη.

Ο Φιλ διαβάζει την πλαστική ταμπέλα και κοντοστέκεται.

Να ανοίξει την πόρτα ή πρώτα να τη χτυπήσει;

Τελικά χτυπά, μα κανείς δεν του απαντά. Από την άλλη πλευρά ακούγονται μερικές φωνές. Ο Φιλ μιλιανοίγει την πόρτα.

Ο καθηγητής που στέκεται πάνω στην έδρα ηλίκιωμένος. Μπλε παντελόνι, γαλάζιο πουκάμισο και παχύ μουστάκι.

«Ο καινούριος είσαι;». Έχει στραφεί προς τη μεριά του προς τη μεριά του Φιλ και τον ρωτά. Μα δεν περιμένει απάντηση. «Κάτσε εκεί... Στο τρίτο θρανίο...»

Ο Φιλ διασχίζει την τάξη.

Πάνω του αισθάνεται τα βλέμματα των άλλων να τον περιεργάζονται.

Φοβάται πως όλοι θα προσέχουν τα σημάδια ιδρώτα πάνω στην μπλούζα του – στις μασχάλες, στη ράχη, γύρω από τον λαιμό.

Θυμάται να βγάλει το τζόκεϊ.

Κάθεται. Δίπλα του ακουμπά το σακίδιο.

Προλαβαίνει να παρατηρήσει πως το κορίτσι στο



μπροστινό θρανίο έχει κόκκινα μαλλιά.

Έχει και φακίδες. Μοιάζει με τη Λάουρα...

Συγγενής, τάχα;

Καταλαβαίνει πως αναζητά από κάπου να αρπαχτεί για να ξεφύγει από εκείνη τη θηλιά που έχει τυλιχτεί γύρω από τον λαιμό του. Ανασαίνει βαθιά.

Κλείνει τα μάτια καθώς εύχεται... Εύχεται ή και διατάζει: «Άντε ρώτα με!».

Ο καθηγητής έχει σταθεί δίπλα του.

«Πώς σε λένε;»

Ο Φιλ κατεβάζει το κεφάλι. Μετά ανασηκώνεται... Το βλέμμα, πάντα χαμηλωμένο, εξετάζει την επιφάνεια του θρανίου. Λεκέδες από μπλε μελάνι και ένα σημάδι από γδάρισμα.

«Λοιπόν...». Η φωνή του καθηγητή έχει μια ασφυκτική ουδετερότητα.

Με ουδέτερο, αδιάφορο τρόπο προκαλεί το ξεκίνημα της νέας ζωής του Φιλ.

«Φ... Φ... Φφφιλ...».

Σάλια πετάγονται από το στόμα. Στάλες σάλιου πάνω στο पिχούνι της κοκκινομάλλας του μπροστινού θρανίου, που έχει στρέψει το κεφάλι προς τα πίσω.

«Ιου!».

Και μετά κάποιος γελά.

Το πρώτο γέλιο.

Κοντολέων, Μ. Η μάσκα του Καπιτάνο.

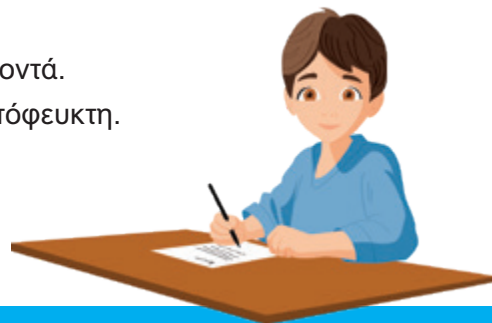
27. Εντοπίζουμε μέσα από το κείμενο «τα σημάδια» που αποκαλύπτουν την αγωνία που νιώθει ο Φιλ την πρώτη μέρα στο νέο του σχολείο.



28. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο τις προτάσεις που δείχνουν πως...



- A. Ο Φιλ μετακόμισε από μια μεγάλη πόλη σε μια μικρότερη.
- B. Ο Φιλ έχει ήδη γνωρίσει ένα πρόσωπο με το οποίο έχει έρθει κοντά.
- Γ. Ο Φιλ γνωρίζει πως η αποκάλυψη της αδυναμίας του είναι αναπόφευκτη.
- Δ. Οι συμμαθητές του Φιλ θα τον κοροϊδεύουν μελλοντικά.



Γραμματική

29. A. Κυκλώνουμε τη μορφή της σύνταξης της υπογραμμισμένης πρότασης του κειμένου. **ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ / ΠΑΘΗΤΙΚΗ**



B. Κατόπιν τη μετασχηματίζουμε στην άλλη μορφή σύνταξης.



30. Χρωματίζουμε όποιες από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου εμφανίζουν συνίζηση.



σκαλιά	καινούριος
χτυπά	μοιάζει
θρανίο	διαβάζει

Γραμματική ορθογραφία

31. Συμπληρώνουμε τις καταλήξεις των ρημάτων στις παρακάτω προτάσεις. Προσέχουμε την ορθογραφία.



- Πριν φτάς..... στο αεροδρόμιο, ελέγξτ..... αν έχετε μαζί σας τις ταυτότητες και τα διαβατήριά σας.
- «Αποφασίστ..... ότι η εκδρομή θα πραγματοποιη..... την ερχόμενη Παρασκευή», μας ενημέρωσ..... η δασκάλα.
- Οι αθλητές εκπαιδεύοντ..... καθημερινά, ώστε να είναι έτοιμοι να αγων..... στις επόμενες δοκιμασίες.
- Έγραψ..... το τεστ με μεγάλη προσοχή, ώστε να εξασφαλ..... τον καλύτερο δυνατό βαθμό.
- Φτάνοντας στο σχολείο θυμήθ..... πως είχε ξεχάσ..... την τσάντα του στο σπίτι.

32. Συμπληρώνουμε τα κενά με τον τύπο των ρημάτων που ταιριάζει. Προσέχουμε την ορθογραφία.



- (δικαιούμαι) μεγαλύτερη αμοιβή σύμφωνα με τις ώρες που εργαστήκαμε.
- Οι μαθητές του τμήματος (συνεννοούμαι) άψογα στην ομάδα τους, σύμφωνα με τις οδηγίες του δασκάλου τους.
- (αφαιρούμαι) την ώρα του μαθήματος και δεν πρόσεξε τη λύση της άσκησης.
- Όσο πηγαίνουμε ακόμα σχολείο (εξαρτώμαι) από τη φροντίδα των γονιών μας.
- (διερρωτώμαι) συνεχώς, αν ο τρόπος που εκφράστηκε απέναντι στον φίλο του ήταν σωστός.
- (διασπώμαι) η προσοχή της, όταν ακούστηκε από το βάθος μουσική.

33. Συμπληρώνουμε τα κενά με τον τύπο των επιθέτων που ταιριάζει. Προσέχουμε την ορθογραφία.



- Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας έχει (πρωτεύων) θέση στο κυβερνητικό πρόγραμμα.
- Οι προτάσεις χωρίζονται σε κύριες και (δευτερεύων)
- Η (εποπτεύων) ιατρός ασχολήθηκε υπομονετικά με όλα τα (επείγων) περιστατικά της εφημερίας.
- Οι (μέλλων) απόφοιτοι ανυπομονούν να πάρουν το απολυτήριο τους.
- Μόνο (ευχνώμων) μπορούν να νιώθουν που φοίτησαν σε ένα τόσο καλό σχολείο.
- (ενδιαφέρων) ήταν τα θέματα που πρότεινε ο δάσκαλος να ερευνήσουν οι μαθητές.

Λεξιλόγιο

34. Αντικαθιστούμε τις υπογραμμισμένες λέξεις της πρότασης με μία αντίθετη. Τι παρατηρούμε ως προς το νόημα;



Ο Φιλ ασυναίσθητα κατεβάζει πιο κάτω στο κούτελο το γείσο του τζόκεϊ.

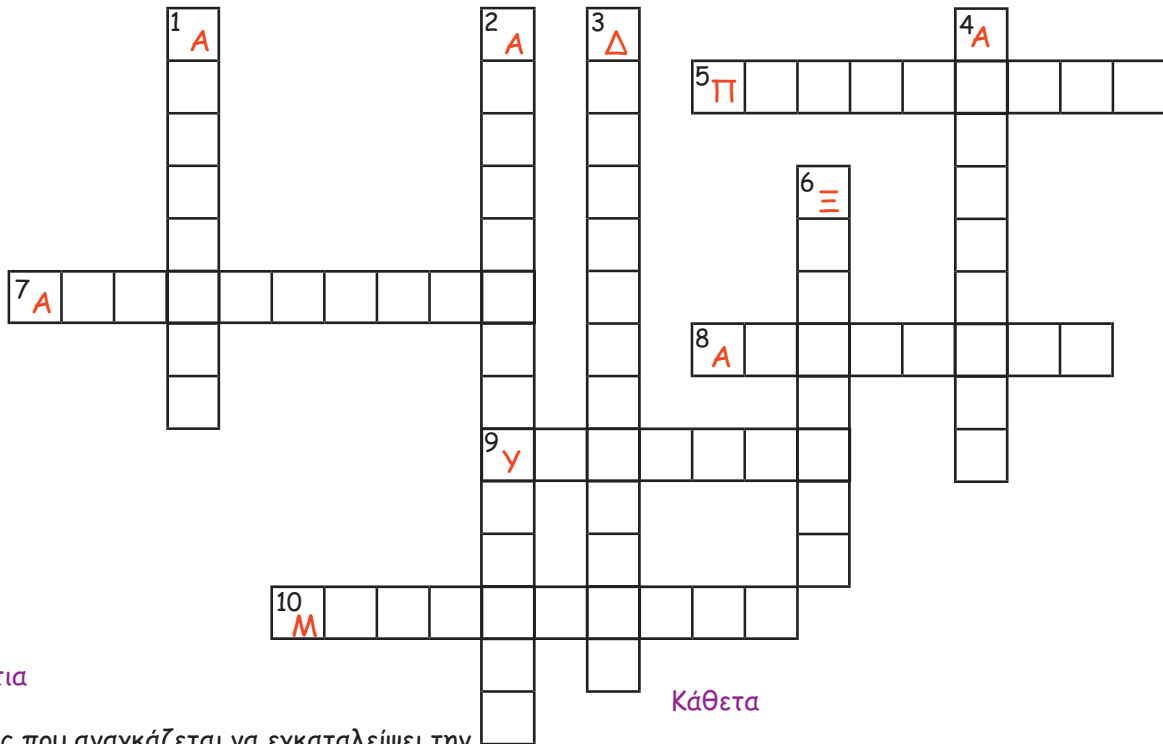
35. Αντικαθιστούμε τις υπογραμμισμένες λέξεις της πρότασης με μία συνώνυμη. Τι παρατηρούμε ως προς το νόημα;



Πάνω του αισθάνεται τα βλέμματα των άλλων να τον περιεργάζονται.



36. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο με λέξεις από την ενότητα.



Οριζόντια

5. Αυτός που αναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρίδα του και να καταφύγει σε μια ξένη χώρα.
7. Ηθική υποχρέωση παροχής βοήθειας.
8. Γίνεται κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς στην Ελλάδα και στην Κύπρο.
9. Ο τρόπος με τον οποίο δέχεται κάποιος κάποιον άλλον που έρχεται να τον συναντήσει.
10. Αυτός που φεύγει από τη χώρα του και εγκαθίσταται σε κάποια άλλη, κυρίως για εύρεση εργασίας.

Κάθετα

1. Η επαναφορά στη μνήμη προσωπικών βιωμάτων από το παρελθόν.
2. Το αντίθετο συναίσθημα του ενθουσιασμένου.
3. Επισήμανση διαφορών ανάμεσα σε δύο ή σε περισσότερα πράγματα, πρόσωπα κτλ.
4. Είναι αυτός που δεν εξαρτάται από κάποιον ή κάτι άλλο.
6. Συνώνυμη λέξη με την «έναρξη» του σχολείου.

Ελέγχω την παραγωγή γραπτού λόγου: Αφήγηση

Ελέγχω τη δομή	✓	Ελέγχω τα γλωσσικά στοιχεία	✓
Έδωσα πληροφορίες για τους πρωταγωνιστές, τον χώρο και τον χρόνο;		Χρησιμοποίησα παρελθοντικούς χρόνους ή ιστορικό ενεστώτα;	
Έγραψα ποια ήταν η αρχική κατάσταση;		Χρησιμοποίησα επίθετα για να περιγράψω τους πρωταγωνιστές της αφήγησης;	
Παρουσίασα την εξέλιξη των γεγονότων που ανατρέπουν την αρχική κατάσταση; Είναι σωστά τοποθετημένα ως προς τη χρονική σειρά που συνέβησαν;		Χρησιμοποίησα μεταφορές, παρομοιώσεις κτλ.;	
Παρουσίασα πώς τελειώνει η ιστορία μου;		Το κείμενό μου είναι συνεκτικό; Έχουν συνοχή οι παράγραφοι μεταξύ τους;	
Έγραψα τις σκέψεις και τα συναισθήματά μου;		Χρησιμοποίησα ποικίλο λεξιλόγιο;	
		Είναι ορθογραφημένο το γραπτό μου;	

Ενότητα 2

Κείμενο 1

2.1



Πού είναι πιο χαλάζιος ο ποταμός;

[...] – Έι, εσείς! – σε μια καμπή¹ της όχθης, ανάμεσα στις λεύκες, **στεκόταν** ένας τύπος με πηλήκιο αγροφύλακα και τον κοιτούσε βλοσυρός².

– Εγώ; Τι έγινε; έκανε ο Μαρκοβάλντο με το προαίσθημα ότι κάτι άγνωστο απειλούσε τις πέστροφές του.

– Πού τα έπιασες αυτά τα ψάρια; είπε ο φύλακας.

– Ε; Γιατί; και η καρδιά του Μαρκοβάλντο πήγαινε **να σπάσει**.

– Αν τα **ψάρεψες** εδώ κάτω, **πέταξέ** τα αμέσως! Δεν είδες το εργοστάσιο εδώ παραπάνω;

Και πράγματι έδειχνε ένα μακρύ και χαμηλό κτίριο που φαινόταν πέρα από τις ιτιές μετά τη στροφή του ποταμού και που γέμιζε τον αέρα καπνούς και τα νερά μ' ένα πυκνό σύννεφο σ' ένα απερίγραπτο χρώμα ανάμεσα στο τρκουάζ και το βιολετί.

– Τουλάχιστον δεν είδες τι χρώμα έχει το νερό;

Εργοστάσιο χρωμάτων: το ποτάμι **έχει δηλητηριαστεί** απ' αυτό το μπλε, το ίδιο και τα ψάρια.

– **Άφησέ** τα αμέσως, αλλιώς **θα** σου τα **κατάσχω**!

Τώρα ο Μαρκοβάλντο ήθελε να τα πετάξει όσο πιο γρήγορα γινόταν, **να** τα **ξεφορτωθεί**, λες και μόνη η μυρωδιά τους μπορούσε **να** τον **δηλητηριάσει**. [...]



Καλβίνο, Ι. Μαρκοβάλντο ή Οι εποχές στην πόλη.
(διασκευή)

¹ Στροφή.

² Αυτός που έχει αυστηρό βλέμμα.

Γραμματική

		Ποιόν ενεργείας		
Εγκλίσεις	Χρονική βαθμίδα	Διαρκές	Συνοπτικό	Συντελεσμένο
Οριστική	παρόν	γεμίζεις ξεφορτών εσαι (ενεστώτας)		έχεις γεμίσ ει έχεις ξεφορτω θεί (παρακείμενος)
	παρελθόν	γέμι ζες ξεφορτωνό σουν (παρατατικός)	γέμι σες ξεφορτώ θηκες (αόριστος)	είχες γεμίσ ει είχες ξεφορτω θεί (υπερσυντέλικος)
	μέλλον	θα γεμίζ εις θα ξεφορτών εσαι (μέλλοντας διαρκής)	θα γεμίσ εις θα ξεφορτω θείς (μέλλοντας συνοπτικός)	θα έχεις γεμίσ ει θα έχεις ξεφορτω θεί (μέλλοντας συντελεσμένος)
Υποτακτική		να γεμίζ εις να ξεφορτών εσαι	να γεμίσ εις να ξεφορτω θείς	να έχεις γεμίσ ει να έχεις ξεφορτω θεί
Προστακτική		γέμι ζε -	γέμι σε ξεφορτώ σου	



1. Τοποθετούμε τα μαυρισμένα ρήματα του κειμένου στην κατάλληλη έγκλιση και έπειτα τα μεταφέρουμε στις άλλες δύο εγκλίσεις.



Οριστική στεκόταν	Υποτακτική να στέκεται	Προστακτική -

2. Μετατρέπουμε τις καταφατικές προτάσεις σε αρνητικές. Οι προτάσεις που θα φτιάξουμε θα πρέπει να έχουν τη μορφή οδηγιών, όπως θα τις δίνουμε στους συμμαθητές μας, κάνοντας τις απαιτούμενες αλλαγές για να είναι σωστό το νόημα.



- Λειτουργούμε το πλυντήριο πιάτων, ακόμα και όταν δεν το έχουμε γεμίσει.

Μη λειτουργείτε το πλυντήριο πιάτων αν δεν το έχετε γεμίσει.

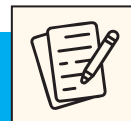
- Να γεμίζουμε την μπανιέρα με νερό.

δεν + οριστική
μην + υποτακτική ή προστακτική

- Προτιμάτε μόνο τα φρούτα που έχουν ωραία όψη.

- Πρέπει να βάζετε μεγάλες μερίδες φαγητού, ακόμα και όταν δεν πεινάτε.

3. Συμπληρώνουμε τα κενά με τον τύπο των εγκλίσεων που ταιριάζει σε κάθε παράδειγμα. Προσέχουμε την ορθογραφία.



- Κάθε χρόνο (ξοδεύω) πολλά χρήματα τα Χριστούγεννα για (αγοράζομαι) όλα τα χριστουγεννιάτικα δώρα.
- Μετά από τόση δουλειά, οι κόποι τους (αμείβομαι).
- «..... (ξεκουράζομαι)», είπε η γιαγιά στον εγγονό, «για (βγαίνω) βόλτα μετά».
- (υπερασπίζομαι) τα δικαιώματά σου σαν παιδί και (προσπαθώ) να γίνεις πρότυπο για τους άλλους (προστακτική).



4. Βρίσκουμε τη λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων.

Α) Η <u>Ατζέντα 2030</u> της Βιώσιμης Ανάπτυξης περιλαμβάνει <u>17 στόχους</u> .	- Η Ατζέντα 2030: υποκείμενο - 17 στόχους:
Β) Η <u>μηδενική πείνα</u> θεωρείται για πολλούς <u>ακατόρθωτος στόχος</u> .	- Η μηδενική πείνα: - ακατόρθωτος στόχος:
Γ) Οι <u>ομαδικές δραστηριότητες</u> προάγουν τη <u>συνεργασία</u> των παιδιών στο σχολείο.	- Οι ομαδικές δραστηριότητες: - συνεργασία:
Δ) <u>Μας</u> ενδιαφέρει η <u>ισότητα</u> των παιδιών στο σχολείο.	- Η ισότητα: - Μας:

5. Παρατηρούμε τους υπογραμμισμένους όρους και κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση.



- Η εκκλησία μοίρασε τρόφιμα στους άπορους.
α. άμεσο συμπλήρωμα β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. κατηγορούμενο δ. υποκείμενο
- Η δασκάλα έδωσε στους μαθητές ασκήσεις.
α. άμεσο συμπλήρωμα β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. κατηγορούμενο δ. υποκείμενο
- Τα ψέματά τους αποκαλύφθηκαν.
α. άμεσο συμπλήρωμα β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. κατηγορούμενο δ. υποκείμενο
- Ο πατέρας του θεωρείται πολύ καλός γιατρός.
α. άμεσο συμπλήρωμα β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. κατηγορούμενο δ. υποκείμενο
- Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια.
α. άμεσο συμπλήρωμα β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. κατηγορούμενο δ. υποκείμενο

6. Χρωματίζουμε την αιτιολογική πρόταση και καταγράφουμε τον αιτιολογικό σύνδεσμο.



Μη σπαταλάτε συνεχώς το καθαρό νερό, διότι κάποια στιγμή τα αποθέματά του θα τελειώσουν.

αιτιολογικός σύνδεσμος:

Η ανακύκλωση είναι απαραίτητο να γίνεται από όλους, καθώς είναι μία λύση για την προστασία του περιβάλλοντος.

αιτιολογικός σύνδεσμος:

Επειδή οι άνθρωποι ενδιαφέρονται για την προστασία των ακτών, δεν αφήνουν σκουπίδια στην παραλία.

αιτιολογικός σύνδεσμος:

Αλλάζουμε τις συνήθειές μας, εφόσον κινδυνεύει το φυσικό μας περιβάλλον.

αιτιολογικός σύνδεσμος:



Διαβάζοντας τα κείμενα του βιβλίου μας εντόπισα τις λέξεις λοιπόν, παράλληλα, βέβαια, συνεπώς κ.ά. Έχει κανείς ιδέα τι είναι;

Μα, φυσικά! Είναι επιρρήματα! Τα έχουμε μάθει και σε άλλες τάξεις!

Δίκιο έχεις...

Επιρρήματα είναι οι λέξεις που προσδιορίζουν το ρήμα μίας πρότασης.

Δηλώνουν:

- Τόπο
- Τρόπο
- Χρόνο
- Ποσό

Προτασιακά επιρρήματα

Μερικές φορές, ένας ομιλητής χρησιμοποιεί κάποιες λέξεις που προσδιορίζουν ολόκληρη την πρόταση. Αυτά λέγονται **προτασιακά επιρρήματα**.

Μπορεί να δηλώνουν:

- βεβαιότητα (βέβαια, σίγουρα, οπωσδήποτε, φυσικά κ.ά.)
- πιθανότητα (πιθανόν, ενδεχομένως, μάλλον κ.ά.)
- άγνοια (άραγε κ.ά.)
- θετική ή αρνητική στάση (ευτυχώς ή δυστυχώς κ.ά.)

π.χ.

- **Φυσικά** μπορείτε να έρθετε σπίτι μας!
- Θα έρθει **άραγε** σήμερα το βράδυ;
- Να έρθω τώρα ή **μήπως** είναι αργά;
- **Δυστυχώς**, η εταιρεία τους έπεσε έξω.
- Το εστιατόριο αυτό **ενδεχομένως** έχει το καλύτερο φαγητό που έχω φάει.
- **Ευτυχώς** αποφύγαμε τη βροχή!



Συνδετικά επιρρήματα

Μερικά προτασιακά επιρρήματα, επειδή συνδέουν μεταξύ τους προτάσεις αποκαλούνται συνδετικά επιρρήματα. Αυτά συνήθως βρίσκονται στην αρχή της πρότασης.

π.χ.:

- Δεν έχουμε αρκετά χρήματα, **επομένως**, δεν μπορούμε να φύγουμε για διακοπές.
- Πριν, **λοιπόν**, ξεκινήσεις για το βουνό, βεβαιώσου ότι έχεις πάρει μαζί σου αλυσίδες χιονιού.
- Η καινούρια μας δασκάλα, **πάντως**, μας έχει πάει ήδη τρεις φορές εκδρομή!
- Μπορείς να μείνεις κι άλλο εδώ· **άλλωστε**, δεν βιάζομαι να φύγω.

7. Βάζουμε το κατάλληλο συνδετικό επίρρημα στις προτάσεις.



2.4



επομένως

τότε

λοιπόν

άλλωστε

πάντως

- Αφού δεν ξέρεις, γιατί μιλάς;
- Προτού,, μιλήσεις πρέπει πρώτα να σκεφτείς.
- Το νερό σπαταλιέται αλόγιστα., τα επόμενα χρόνια το πρόβλημα της λειψυδρίας θα είναι μεγαλύτερο.
- Καλό είναι,, να αγοράζουμε μόνο ό,τι μας είναι απαραίτητο.
- Του έχω εμπιστοσύνη·, ξέρει καλά τη δουλειά του και έχει μεγάλη εμπειρία.

8. Σχηματίζουμε προτάσεις χρησιμοποιώντας ένα προτασιακό επίρρημα που να δηλώνει βεβαιότητα, ένα πιθανότητα και ένα θετική ή αρνητική στάση.



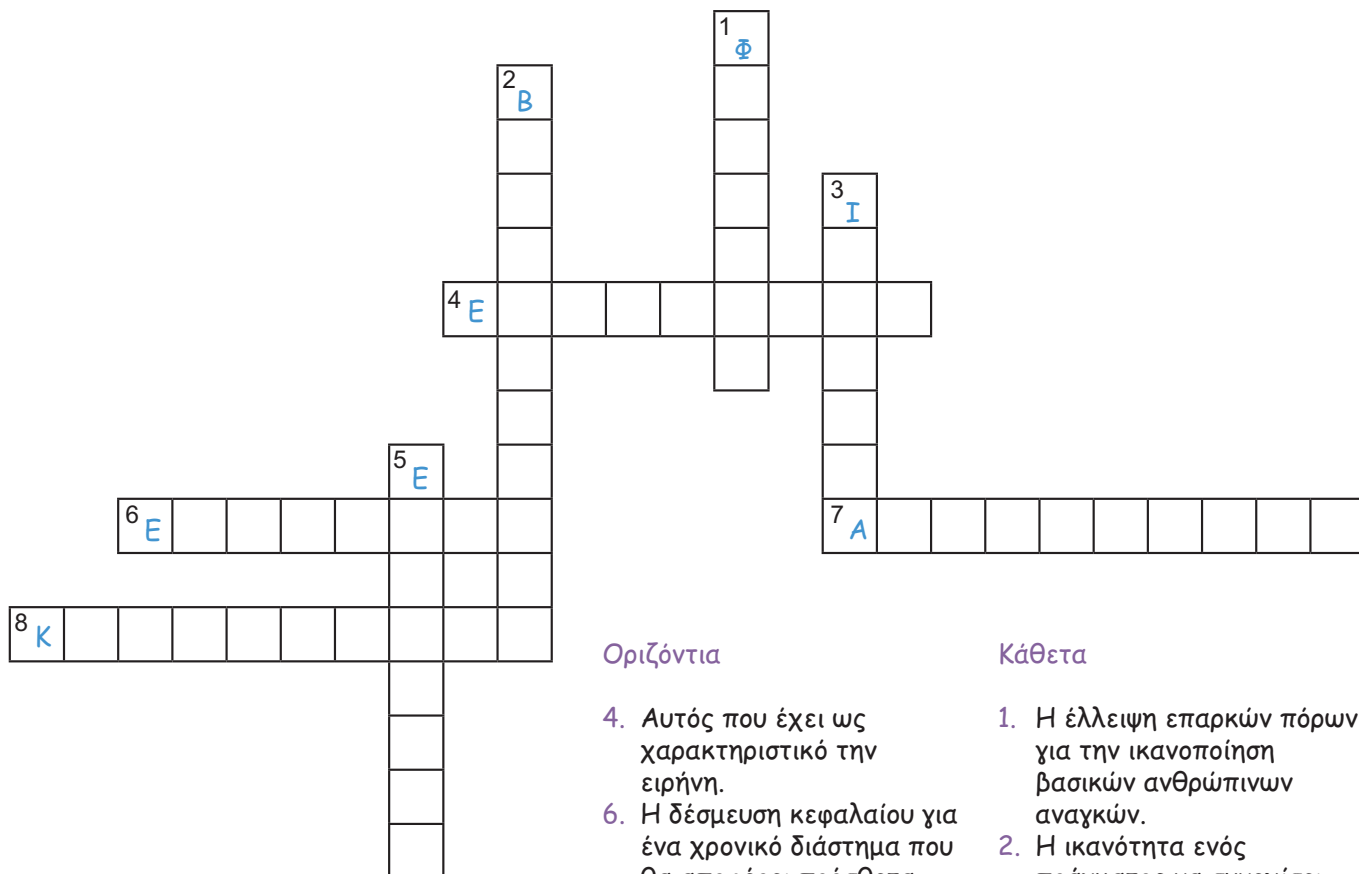
-
-
-

Λεξιλόγιο

2.5



9. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο με λέξεις από το κείμενο 1 του Βιβλίου Μαθητή (σελ. 46-47). Για κάθε λέξη δίνεται η σημασία της.



Οριζόντια

4. Αυτός που έχει ως χαρακτηριστικό την ειρήνη.
6. Η δέσμευση κεφαλαίου για ένα χρονικό διάστημα που θα αποφέρει πρόσθετα κεφάλαια.
7. Η αλληλοβοήθεια, το αίσθημα ενότητας.
8. Η νέα και πρωτοποριακή ιδέα για την υλοποίηση κάποιου πράγματος.

Κάθετα

1. Η έλλειψη επαρκών πόρων για την ικανοποίηση βασικών ανθρώπινων αναγκών.
2. Η ικανότητα ενός πράγματος να συνεχίσει την ύπαρξή του.
3. Η σχέση δύο ή περισσότερων πραγμάτων που θεωρούνται ίσα.
5. Η άνετη διαβίωση.



10. Αναζητούμε σε δυάδες το λήμμα «**χάρτα**» από ψηφιακό ή έντυπο λεξικό και συμπληρώνουμε τα κενά.



Η λέξη *χάρτα* σημαίνει «.....». Όσον αφορά την **ετυμολογία** της, είναι **αντιδάνειο**, δηλαδή ήρθε στη γλώσσα μας μέσω των, τα οποία με τη σειρά τους δανείστηκαν τη λέξη από τα που είχαν δανειστεί τη λέξη από τα αρχαία ελληνικά.

2.6



Φίλιππος: Παιδιά, ξέρετε ότι η ορθογραφία ακολουθεί κάποιους κανόνες;

Αλίνα: Ναι, το έχουμε μάθει και σε προηγούμενες τάξεις αυτό.

Ούμα: Όμως οι κανόνες ισχύουν κυρίως για τα παραγωγικά επιθήματα! Υπάρχει κάποιος κανόνας για την ορθογραφία στο θέμα/βάση των λέξεων;

Φίλιππος: Όχι, δεν υπάρχει συγκεκριμένος κανόνας, απλά μόνο κάποιες στρατηγικές που μας βοηθάνε!

Αλίνα: Αλήθεια λες; Αχ, πες μας περισσότερα, με δυσκολεύει πολύ η ορθογραφία!

Φίλιππος: Λοιπόν, ακούστε: Κάποιες λέξεις γράφονται με τον τρόπο που τις έγραφαν και οι αρχαίοι Έλληνες, οπότε αυτές διατηρούν την ορθογραφία τους, π.χ. το *παίζω* γράφεται με *αι*.

Ούμα: Όμως, δεν μας λες τη στρατηγική που ξέρεις!



Φίλιππος: Η στρατηγική που σας είπα είναι η ανάλυση των λέξεων, δηλαδή όταν βλέπουμε μία λέξη που πιστεύουμε ότι δεν γνωρίζουμε πώς γράφεται, την αναλύουμε βρίσκοντας το πρόθημα, τη βάση και το επίθημά της. Για παράδειγμα, έχουμε τη λέξη **ξεκλειδώνω**. Αναλύουμε τη λέξη: πρόθημα: **ξε-**, βάση: **κλειδ-**, επίθημα: **-ώνω**.

Αλίνα: Είναι πολύ χρήσιμο αυτό που μας λες τώρα και θα βοηθήσει σίγουρα!

Ούμα: Και γιατί η βάση γράφεται με *ει*;

Φίλιππος: Γράφεται έτσι διότι έχει καταγωγή από παλιότερες μορφές της γλώσσας μας. Συνδέεται με τη λέξη *κλειδίον* που σήμαινε «μικρό κλειδί». Οι λέξεις που έχουν τη βάση *κλειδ-* γράφονται με τον ίδιο τρόπο, π.χ. *αντικλείδι*, *κλειδάριθμος*, *κλειδοθήκη* κτλ.

11. Αναλύουμε τις λέξεις στα επιμέρους συστατικά τους (πρόθημα, βάση, παραγωγικό ή κλιτικό επίθημα/κατάληξη).



2.7



- μετατρέπεται: πρόθημα:, βάση:, κλιτ. επίθημα:
- υπερκατανάλωση: πρόθημα:, βάση:, παρ. επίθημα:
- εξοικονομώ: πρόθημα:, βάση:, βάση: κλιτ. επίθημα:
- πρωτότυπος: βάση:, βάση:, κλιτ. επίθημα:

12. Ανακαλύπτουμε τι σημαίνει η λέξη «ευαισθητοποιούμαι»!



2.8



«[...] επειδή θα έδινε την ευκαιρία να **ευαισθητοποιηθεί** η κοινή γνώμη»

A. Αναλύουμε τη λέξη στα δύο μέρη της και γράφουμε τη σημασία καθενός:

.....

σημαίνει:



.....

σημαίνει:

B. Τώρα γράφουμε με δικά μας λόγια τη σημασία της λέξης «ευαισθητοποιούμαι».





Η αλληλεγγύη που έσωσε ένα μικρό παιδί

Θεσσαλονίκη

[...] Η περίπτωση του 13χρονου Ηλία, μαθητή σήμερα του 1ου Γυμνασίου Ευκαρπίας Θεσσαλονίκης, αποτελεί βάλσαμο στις δύσκολες ημέρες που ζούμε και η αλληλεγγύη είναι μέγα ζητούμενο. Όχι μόνο γιατί ο Ηλίας κινδύνεψε και σώθηκε από τους συμμαθητές, τους δασκάλους, την εκπαιδευτική και μαθητική κοινότητα της Θεσσαλονίκης, τους επώνυμους και τους ανώνυμους που προσέφεραν συνολικά 120.000 ευρώ για να χειρουργηθεί σε ειδικό κέντρο στο Παρίσι, αλλά στις δύσκολες ώρες φαίνεται «Πόσο ωραίο πράγμα είναι ο άνθρωπος όταν είναι Άνθρωπος» (σύμφωνα με τον Ηράκλειτο). «Ήταν Νοέμβριος του 2008» λέει ο διευθυντής του σχολείου. «Ο Ηλίας, Ε΄ Δημοτικού, 11 χρονών, έπαιζε μπάλα κι έσπασε το πόδι του. Του το 'βαλαν στον γύψο, αλλά όταν τον έβγαλε, κούτσαινε και τίποτα δεν πήγαινε καλά.

Ξαναπήγαν στο νοσοκομείο, αλλά όταν βγήκαν η διάγνωση δεν άφηνε περιθώρια. Οστεοσάρκωμα. Από τις περιπτώσεις που οι γιατροί χαμηλώνουν το κεφάλι, ψελλίζουν περί θαυμάτων και αφήνουν αόριστα μια χαραμάδα για κάποιο εξειδικευμένο κέντρο στην Αμερική, στη Γαλλία κτλ.». Οι γονείς του Ηλία ήταν άνθρωποι του μεροκάματου.

[...] «Πήγαινε να σώσεις το παιδί σου κι εμείς θα βοηθήσουμε», είπε ο δάσκαλος.

[...] Οι γονείς και ο Ηλίας έφυγαν για τη Γαλλία και πίσω οι συμμαθητές και οι φίλοι του, ο διευθυντής, οι δάσκαλοι του 1ου Δημοτικού, μια διαχειριστική επιτροπή που συγκροτήθηκε, ο διευθυντής της τράπεζας, ο παπάς της ενορίας, ένας τραπεζικός λογαριασμός που δεχόταν σπασμένους κουμπαραδες παιδιών, τα χαρτζιλίκια τους,



χρήματα από το δημοτικό συμβούλιο Ευκαρπίας, τα κοντινά σχολεία και ύστερα όλα τα σχολεία της Θεσσαλονίκης. Τον Φεβρουάριο του 2009 είχαν συγκεντρωθεί 80.000 ευρώ για την εγχείρηση και τα νοσήλια, αλλά πάλι έμεινε χώρος προσφοράς. Όσο ο Ηλίας επί 18 μήνες έδινε μάχη για τη ζωή του στη Γαλλία, «ο κύκλος άνοιγε, η αγκαλιά, οι προσφορές μεγάλωναν. Κυρίως ανώνυμοι».

[...] Κι ο Ηλίας γύρισε μια μέρα και πήγε στη θέση του στο θρανίο για να καλύψει τη Στ΄ Δημοτικού που είχε χάσει. Τα φιλαράκια του στο σχολείο τον περίμεναν χαμογελαστά, όπως πάντα στην αυλή για ποδόσφαιρο. Κι όταν είδαν ότι δεν μπορούσε να τρέξει όπως πρώτα, λόγω του τεχνητού μέλους, τον έκαναν τερματοφύλακα και αρχηγό. Τώρα συναγωνίζεται μαζί τους στα μαθήματα της Α΄ Γυμνασίου κι όσοι τον στήριξαν στις δύσκολες ώρες είναι πάλι στο πλευρό του.

Τσιγγάνας, Θ. Η αλληλεγγύη που έσωσε ένα μικρό παιδί, Καθημερινή (διασκευή)



13. Επιλέγουμε τη σωστή απάντηση:

- Η περιπέτεια υγείας του Ηλία βοήθησε να φανερωθεί στην πράξη:
 - α.** η αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων **β.** τι μπορούν να καταφέρουν οι άνθρωποι ενωμένοι
 - γ.** το α και το β
- Όταν συγκεντρώθηκαν τα 80.000 ευρώ:
 - α.** η επιτροπή σταμάτησε να συγκεντρώνει χρήματα **β.** η επιτροπή συνέχισε να συγκεντρώνει χρήματα
 - γ.** ο στόχος της επιτροπής είχε ολοκληρωθεί
- Ο Ηλίας κατάφερε να επιστρέψει στο σχολείο:
 - α.** έπειτα από ενάμιση χρόνο **β.** έπειτα από δύο χρόνια **γ.** πριν το τέλος της Ε΄ Δημοτικού
- Πλέον ο Ηλίας:
 - α.** δεν έχει πολλούς φίλους **β.** έχει ένα τεχνητό μέλος
 - γ.** συναγωνίζεται στα μαθήματα με τους συμμαθητές του στη Στ΄ Δημοτικού

14. Πώς αντιλαμβανόμαστε τη λέξη «νοσήλια»; Τι σημαίνει; Προσπαθούμε να μαντέψουμε τη σημασία της από τα συμφραζόμενα.



Γραμματική

15. Γράφουμε τις οδηγίες συμπεριφοράς ενός καλού εθελοντή, όπως θα τις έδινε ο/η εκπαιδευτικός στα παιδιά της τάξης.



- Προσφέρει, επειδή ενδιαφέρεται για τους γύρω του και για το περιβάλλον.
 Να προσφέρετε, επειδή ενδιαφέρεστε για τους γύρω σας και για το περιβάλλον.

- Συνεργάζεται, μοιράζεται και βοηθάει τα μέλη της ομάδας στην οποία συμμετέχει.

- Δεν απογοητεύεται από την αποτυχία και τα τυχόν λάθη.

- Είναι ενεργό μέλος της κοινωνίας.



16. Φτιάχνουμε έναν σύντομο οδηγό για την εξοικονόμηση του νερού και τον αναρτούμε στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης μας.



Δίνουμε οδηγίες με ποικίλους τρόπους (οριστική στο παρόν (ενεστώτας) -> α' πληθυντικό, διαρκή ή συνοπτική υποτακτική, διαρκή ή συνοπτική προστακτική:

- Να κλείνετε τη βρύση όταν πλένετε τα δόντια σας.
- Δεν γεμίζουμε την μπανιέρα μας με νερό.
- Μη σπαταλάτε νερό με το λάστιχο για να καθαρίσετε τα μπαλκόνια σας.

Γραμματική ορθογραφία

17. Γράφουμε στα κενά τον σωστό τύπο της παρένθεσης.



- Η (υιοθεσία / υϊοθεσία) ενός παιδιού είναι απαιτητική διαδικασία.
- Η (ευφυΐα / ευφυία) του μαθητή είναι προφανής.
- Οι μαθητές του σχολείου κατάφεραν να (υϊοθετήσουν / υιοθετήσουν) μία πολική αρκούδα.
- Δεν αρκεί κάποιος να είναι (μεγαλοφυΐα / μεγαλοφυΐα) για να πετύχει στη ζωή του.

Λεξιλόγιο

18. Η λέξη «**νοσοκομείο**» είναι σύνθετη. Αναζητούμε στο ψηφιακό ή έντυπο λεξικό τη σημασία κάθε συνθετικού: **νοσο-** και **-κομείο**. Έπειτα, την καταγράφουμε και βρίσκουμε επιπλέον 5 λέξεις που να ανήκουν στην οικογένεια του α' ή του β' συνθετικού.



νοσο- =

-κομείο =

οικογένεια α' συνθετικού

οικογένεια β' συνθετικού

19. Γράφουμε ένα κείμενο στο τετράδιό μας με τις λέξεις που βρήκαμε από την προηγούμενη δραστηριότητα.



20. Βρίσκουμε 6 λέξεις που σχετίζονται με το κείμενο 8 στη σελίδα 72 του Β. Μ. και συμπληρώνουμε τις προτάσεις βάζοντάς τες στον σωστό τύπο.



Δ	Ι	Δ	Ι	Α	Β	Ι	Ω	Σ	Η
Δ	Η	Σ	Α	Β	Β	Μ	Ν	Μ	Δ
Η	Τ	Ε	Χ	Ν	Η	Τ	Ο	Σ	Α
Μ	Ω	Ζ	Ι	Κ	Φ	Η	Ω	Ο	Ο
Ρ	Κ	Ο	Ι	Ν	Ο	Τ	Η	Τ	Α
Σ	Υ	Ν	Ε	Ι	Δ	Η	Σ	Η	Η
Τ	Γ	Ι	Ρ	Ζ	Ρ	Φ	Χ	Ν	Κ
Ο	Τ	Π	Α	Δ	Α	Ε	Τ	Χ	Λ
Χ	Ο	Τ	Υ	Θ	Σ	Π	Ι	Ε	Ι
Ο	Ι	Τ	Η	Β	Η	Υ	Λ	Τ	Β



- Κάποιοι άνθρωποι ζουν σε άθλιες συνθήκες
- Η λίμνη Κάρλα που αποξηράθηκε ήταν μία επέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον.
- Είναι πολύ σημαντικό κάθε άνθρωπος να έχει και να πράττει σύμφωνα με αυτήν.
- Η διεθνής προσπαθεί να βρει λύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Για να επιτύχουμε έναν της Βιώσιμης Ανάπτυξης, πρέπει να εργαστούμε σκληρά.
- Μικροί και μεγάλοι πρέπει να αναλάβουν, ώστε να επιτευχθούν οι αναγκαίες αλλαγές στη ζωή μας.

21. Συμπληρώνουμε τα πλαίσια:



2.10



Ο ορισμός που βρήκαμε στο λεξικό
με δικά μας λόγια:

.....
.....
.....

Τα χαρακτηριστικά της αλληλεγγύης:
αλληλοβοήθεια

.....
.....
.....

αλληλεγγύη

Παραδείγματα με τη λέξη:

1.
.....
2.
.....
.....

Τι δεν είναι αλληλεγγύη:
δεν είναι ανταγωνισμός

.....
.....
.....

Λεξική ορθογραφία

22. Βρίσκουμε τη λέξη που κρύβεται μέσα στη λέξη και έπειτα γράφουμε μία λέξη της ίδιας οικογένειας.



ανταμοιβή		οικογένεια λέξεων:
απογοητεύεται		οικογένεια λέξεων:
εκπαιδευτικών		οικογένεια λέξεων:
συνείδηση		οικογένεια λέξεων:
ανακυκλώνω		οικογένεια λέξεων:

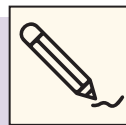
23. Συμπληρώνουμε τα κενά των λέξεων, ώστε να είναι ορθογραφημένες και τονισμένες. Οι λέξεις σε κάθε κουκκίδα ανήκουν στην ίδια οικογένεια.



- ανάγν___ση, ευγν___μοσυνη, φ___σιογν___μία, αγν___μονας, ισχ___ρογν___μων
- π___διά, π___γνιωδης, εγκ___κλοπ___δεια, παλ___μπ___δισμός, εκπ___δεύω
- δαν___ζονται, δαν___οδ___της, δαν___ολ___πτης, αντιδάν___ο, ενεχ___ροδαν___στηριο
- κ___νούριων, ολοκ___νουργιος, κ___νοτ___μία, ανακ___νίζω, κ___νοφανης

24.

Σε μία παράγραφο διατυπώνουμε την άποψή μας στο ερώτημα «Επηρεάζει ο πόλεμος σε μια χώρα το δικαίωμα των παιδιών για εκπαίδευση;».



“

Εκεί που ανοίγει
ένα σχολείο,
κλείνει μια φυλακή.

Βίκτωρ Ουγκώ

”

Συμβουλευόμαστε τον πίνακα στη σελίδα 63-64 του βιβλίου μας, για να θυμηθούμε πώς γράφουμε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο.



25.

Οι πυρκαγιές στα δάση είναι ένας μεγάλος κίνδυνος στην εποχή μας. Γράφουμε 4 οδηγίες για παιδιά για να προστατέψουμε το περιβάλλον από τις πυρκαγιές.



Υποενότητα 2.4: Επανάληψη

Κείμενο 3

Η ζωή στην παραγκούπολη

Μία μπάλα, όταν ανακαλύπτει με ποιον τρόπο δημιουργήθηκε, αποφασίζει να εγκαταλείψει τα γήπεδα και να εξαφανιστεί. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού της γνωρίζει διάφορους ανθρώπους, ανάμεσά τους και ο άνθρωπος της ιστορίας μας.

Έπειτα από λίγο νέες ομιλίες ακούστηκαν. Κάποιος άλλος άνθρωπος μιλούσε με κάποιους άλλους και ακουγόταν πολύ χαρούμενος:

– Παιδιά, απόψε θα έχουμε δείπνο γκουρμέ! Δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσα πολλά φαγητά βρήκα στους σκουπιδοτενεκέδες δίπλα από το πανάκριβο εστιατόριο «Ο πρέσβης της γεύσης». Και όλα σχεδόν

άθικτα! Είναι τρελοί οι άνθρωποι εκεί, έτσι; Τρώνε μια μπουκίτσα και μετά τα πετάνε! Πάλι καλά βέβαια, γιατί έτσι εμείς απόψε θα την κάνουμε ταρατσα!

Μόλις τα άκουσε όλα αυτά η μπάλα, ένιωσε να γίνεται χίλια κομμάτια, αλλά όχι στην κυριολεξία. Ό,τι δεν μπορούσε να καταφέρει πηδώντας από την ταρατσα του εμπορικού κέντρου ένιωσε να της συμβαίνει τώρα που άκουγε ότι οι άνθρωποι της παραγκούπολης έτρωγαν από τα σκουπίδια. Για άλλη μια φορά αισθάνθηκε πολύ άσχημα που ζούσε σε αυτόν τον απαίσιο κόσμο όπου υπήρχε φτώχεια και εκμετάλλευση.

Χριστοδούλου, Π. *Η μπάλα της ζωής τους.*

26.

Απαντάμε στις ερωτήσεις:



- Ποιος είναι ο λόγος που η μπάλα ένιωσε να γίνεται χίλια κομμάτια; Ποιο συναίσθημα υποδηλώνεται;
- Πώς αντιλαμβανόμαστε την πρόταση «Για άλλη μια φορά αισθάνθηκε πολύ άσχημα που ζούσε σε αυτόν τον απαίσιο κόσμο όπου υπήρχε φτώχεια και εκμετάλλευση»; Τι άλλο θα μπορούσε να είχε συναντήσει στον δρόμο της;
- Ποιο είναι το μήνυμα του αποσπάσματος;

Γραμματική

27. Κυκλώνουμε το σωστό.



- Οι μαθητές έλυσαν τις ασκήσεις στον πίνακα.
α. υποκείμενο β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. άμεσο συμπλήρωμα δ. κατηγορούμενο
- Φαίνεται χαρούμενος όταν πηγαίνει διακοπές.
α. υποκείμενο β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. άμεσο συμπλήρωμα δ. κατηγορούμενο
- Μας σύστησε έναν καλό γιατρό.
α. υποκείμενο β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. άμεσο συμπλήρωμα δ. κατηγορούμενο
- Έκανα στα παιδιά πολλά αστεία για να περάσουν ευχάριστα.
α. υποκείμενο β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. άμεσο συμπλήρωμα δ. κατηγορούμενο
- Οι χονερός τού έδωσαν το όνομα του παππού.
α. υποκείμενο β. έμμεσο συμπλήρωμα γ. άμεσο συμπλήρωμα δ. κατηγορούμενο



28. Χαρακτηρίζουμε τα παραπάνω ρήματα (μεταβατικό / αμετάβατο/ συνδετικό).



έλυσαν		έκανα	
φαίνεται		έδωσαν	
σύστησε			

29. Συμπληρώνουμε τα κενά του πίνακα.



		Ποιόν ενεργείας		
Εγκλίσεις	Χρονική βαθμίδα	Διαρκές	Συνοπτικό	Συντελεσμένο
Οριστική	παρόν	 (ενεστώτας)		 (παρακείμενος)
	παρελθόν	 (παρατατικός)	 (αόριστος)	 (υπερσυντέλικος)
	μέλλον	 (μέλλοντας διαρκής)	 (μέλλοντας συνοπτικός)	 (μέλλοντας συντελεσμένος)
Υποτακτική			να φανταστείτε	
Προστακτική		-		

30. Γράφουμε μία παράγραφο σχετικά με το πρόβλημα της λειψυδρίας ή της σπατάλης τροφίμων χρησιμοποιώντας προτασιακά επιρρήματα που να δηλώνουν πιθανότητα, βεβαιότητα, άγνοια, θετική ή αρνητική στάση.



31. Γράφουμε δύο προτάσεις χρησιμοποιώντας σε καθεμιά τουλάχιστον ένα συνδετικό επίρρημα.



.....

.....

.....

.....

32. Γράφουμε οδηγίες για να τις παρουσιάσουμε σε ένα μαθητικό συνέδριο.



Το συνέδριο αφορά την προστασία των ακτών και των θαλασσών της περιοχής μας. Γράφουμε 4 οδηγίες για να τις παρουσιάσουμε.

.....

.....

.....

.....



Γραμματική ορθογραφία

33. Συμπληρώνουμε τα κενά των λέξεων με το κατάλληλο γράμμα.



βολ____κός

εκλέξ____μος

χωμάτ____νος

βελούδ____νος

ευγεν____κός

αρδεύσ____μος

34. Βρίσκουμε από το κείμενο 3 (σελ. 37) 1 παράγωγη και 1 σύνθετη λέξη που να ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τις παρακάτω λέξεις.



Παράγωγες	Σύνθετες
ακριβής ->	πόλη ->
μπουκώνω ->	τενεκεδένιος ->



35. Κυκλώνουμε τα παραγωγικά επιθήματα των ακόλουθων λέξεων και γράφουμε τη σημασία τους.



διδάξιμος=
 ψάθινος=
 γαλλικός=
 επεξεργάσιμος=
 σχολικός=
 υδάτινος=

36. Από τις παρακάτω λέξεις εντοπίζουμε την κοινή βάση τους και την καταγράφουμε.



δράση, αντίδραση, διάδραση, διαδραστικός, επίδραση, δραστήριος

κοινή βάση:

προσφέρω, φερώνυμος, υποφέρω, φερτός, εκφέρω, αναφέρω

κοινή βάση:

παγκόσμιος, κοσμοσυρροή, πολυκοσμία, απόκοσμος, κοσμικός

κοινή βάση:

εξοικονόμηση, οικονομολόγος, οικονομικός, προοικονομία, πολιτικοοικονομικός, οικονομικότητα

κοινή βάση:

37.

Στο ακόλουθο κρυπτόλεξο βρίσκουμε 10 λέξεις που ανήκουν στην οικογένεια λέξεων του «εθελοντή». Έπειτα τις κατατάσσουμε ανάλογα με το αν είναι σύνθετες ή παράγωγες και γράφουμε ένα σύντομο κείμενο με κάποιες από αυτές.



Σ	Ε	Θ	Ε	Λ	Ο	Τ	Υ	Φ	Λ	Ω
Χ	Π	Κ	Φ	Γ	Υ	Ι	Ψ	Ξ	Ο	Ι
Ε	Ε	Θ	Ε	Λ	Ο	Υ	Σ	Ι	Ο	Σ
Υ	Η	Θ	Μ	Ρ	Θ	Ι	Η	Η	Φ	Ν
Α	Θ	Ε	Λ	Η	Τ	Ο	Σ	Υ	Ξ	Ζ
Ε	Τ	Σ	Ι	Θ	Ε	Λ	Ι	Κ	Ο	Σ
Ε	Θ	Ε	Λ	Ο	Δ	Ο	Υ	Λ	Ι	Α
Ο	Ι	Κ	Ε	Ι	Ο	Θ	Ε	Λ	Η	Σ
Η	Θ	Ε	Λ	Η	Μ	Ε	Ν	Ο	Σ	Γ
Θ	Ε	Λ	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Ο	Σ
Ψ	Θ	Ε	Λ	Η	Σ	Η	Μ	Π	Κ	Ξ

Παράγωγες

Σύνθετες

Ελέγχω την παραγωγή γραπτού λόγου: Επιχειρηματολογία

2.11



Ελέγχω τη δομή	✓	Ελέγχω τα γλωσσικά στοιχεία	✓
Διατύπωσα ξεκάθαρα τη θέση μου/ την άποψή μου;		Χρησιμοποίησα γ' ενικό στα ρήματα;	
Έχω διατυπώσει με σαφήνεια τα επιχειρήματά μου;		Χρησιμοποίησα αιτιολογικές προτάσεις για να εκφράσω τα επιχειρήματά μου;	
Τα επιχειρήματά μου έχουν μία λογική σειρά;		Χρησιμοποίησα συμπερασματικές προτάσεις, για να εκφράσω τα συμπεράσματά μου;	
Διατύπωσα μία αντίθετη άποψη;		Χρησιμοποίησα λέξεις για να συνδέσω τα νοήματα, π.χ. αρχικά, επίσης, τέλος, άρα, συνεπώς, συμπερασματικά κτλ.;	
Κατέληξα σε ένα λογικό συμπέρασμα;		Το κείμενό μου είναι συνεκτικό; Έχουν συνοχή οι παράγραφοι μεταξύ τους;	
		Έχω χρησιμοποιήσει ποικίλο λεξιλόγιο;	
		Είναι ορθογραφημένο το γραπτό μου;	

Ενότητα 3

Κείμενο 1

Γιατί οι σχολικές εφημερίδες είναι απαραίτητες σε ένα σχολείο;

Στο σχολείο του 21ου αιώνα υπάρχει ένα ισχυρό εργαλείο επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών και μαθητριών, του σχολείου και της κοινωνίας, που δεν είναι άλλο από τη σχολική εφημερίδα είτε σε έντυπη μορφή είτε σε ψηφιακή.

Καταρχήν, η ύπαρξή της και μόνο σε ένα σχολείο είναι μια ευχάριστη και δημιουργική δραστηριότητα, καθώς κάνει πολύ πιο ενδιαφέρουσα τη σχολική καθημερινότητα για όλους. Μια σχολική εφημερίδα είναι χρήσιμη, ιδίως αν τα τεύχη της είναι τακτικά και με πλούσια και ποικίλη ύλη, διότι φανερώνει ένα σχολείο-μελίσσι, ένα σχολείο δραστήριο και εξωστρεφές.

Ακόμα, η σχολική εφημερίδα είναι το δημόσιο βήμα της ελεύθερης έκφρασης των μαθητών, αφού τους κάνει πιο δραστήριους, μα και παραγωγικούς, εντός και εκτός του σχολείου. Επιπρόσθετα, τους δίνει τη δυνατότητα να εκφέρουν τη γνώμη τους σε θέματα των ενδιαφερόντων τους αλλά και σε κοινωνικά ζητήματα. Οι μαθητές που θέλουν να γίνουν ενεργοί πολίτες συμμετέχουν αναπτύσσοντας την κριτική τους σκέψη.

Επιπλέον, η ύπαρξη μιας σχολικής εφημερίδας είναι σημαντική, γιατί δίνει κίνητρο στα παιδιά να σκεφτούν, να «ψαχτούν», να σχηματίσουν τη γνώμη τους, να εμπλουτίσουν τον λόγο τους, να εργαστούν σε ομάδες, να δημιουργήσουν κάτι δικό τους, μέσω του οποίου



ου θα ακουστεί η φωνή τους στη σχολική κοινότητα και στην τοπική κοινωνία.

Επομένως, η σχολική εφημερίδα είναι απαραίτητη, όμως και χρήσιμη, εφόσον αποτελεί ένα πεδίο έρευνας, μάθησης και απόκτησης εμπειριών και ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά και στους εφήβους να επικοινωνήσουν με τους ενήλικες αλλά και με άλλα σχολεία σε όλη την Ελλάδα.

Ασυλογιστάκη, Ι., Γιατί οι σχολικές εφημερίδες είναι απαραίτητες σε ένα σχολείο; Αθηνοδρόμιο. (διασκευή)

1. Επιλέγουμε τη σωστή απάντηση:



- Με τη φράση «ισχυρό εργαλείο επικοινωνίας» εννοείται:
A. το ιστολόγιο ενός σχολείου **B.** η σχολική εφημερίδα **Γ.** το σχολικό περιοδικό
- Η σχολική εφημερίδα είναι επιτυχημένη όταν:
A. έχει τακτικά τεύχη **B.** αν έχει πλούσια θεματολογία **Γ.** οι επιλογές A και B
- Η συμμετοχή των μαθητών στη συγγραφική ομάδα της σχολικής εφημερίδας τους βοηθάει:
A. να γίνουν ενεργοί πολίτες **B.** να γίνουν πιο κοινωνικοί
Γ. να έχουν γνώμη για όλα τα ζητήματα είτε τους ενδιαφέρουν είτε όχι
- Ένα από τα θετικά που θα αποκομίσουν οι μαθητές συμμετέχοντας σε μία σχολική εφημερίδα είναι ότι:
A. θα μαθαίνουν τι συμβαίνει στο σχολείο τους **B.** θα γίνουν περισσότερο δημοφιλείς
Γ. θα μάθουν να εργάζονται ομαδικά

2. Το κείμενο που διαβάσαμε είναι:

α) περιγραφικό

β) αφηγηματικό

γ) επιχειρηματολογικό

3. Εντοπίζουμε τη βασική θέση/άποψη της συγγραφέα για τη σχολική εφημερίδα και τη σημειώνουμε.



4. Τα επιχειρήματα της συγγραφέα δίνονται με αιτιολογικές προτάσεις. Εντοπίζουμε τρεις από αυτές και τις καταγράφουμε.



5. Παρατηρούμε ποιες λέξεις βοηθούν τη συγγραφέα να περάσει από τη μία παράγραφο στην άλλη και τις καταγράφουμε.



3.1



καταρχήν

Δυσκολεύομαι να αναγνωρίσω τις δευτερεύουσες προτάσεις!

Ναι, έχω και εγώ το ίδιο πρόβλημα με εσένα.

Παιδιά, διαβάζουμε τον παρακάτω πίνακα! Νομίζω ότι θα σας βοηθήσει.



Γραμματική

Υποτακτικοί Σύνδεσμοι	
1. Ειδικοί	πως, που, ότι
2. Χρονικοί	όταν, μόλις, αφού, αφότου, προτού, ώσπου, ωςότου, καθώς, ενώ, πριν, μέχρι να, σαν
3. Αιτιολογικοί	γιατί, επειδή, αφού, καθώς, εφόσον, μια και
4. Υποθετικοί	αν, εάν, άμα, εφόσον
5. Τελικοί (δηλώνουν σκοπό)	να, για να
6. Αποτελεσματικοί	ώστε (να), που (να)
7. Εναντιωματικοί / παραχωρητικοί	αν και, ενώ, μολονότι, παρόλο που
8. Ενδοιαστικοί (ή διστακτικοί)	μη(ν), μήπως
9. Βουλευτικός (δηλώνει επιθυμία)	να
10. Ερωτηματικοί	αν, μήπως, τι, πόσος -η -ο, ποιος -α -ο

Μία πρόταση που εισάγεται με κάποιον από τους υποτακτικούς συνδέσμους μπορεί να είναι: **ονοματική** (λειτουργεί ως όνομα και έχει θέση υποκειμένου, συμπληρώματος (αντικειμένου) ή επεξήγησης) ή **επιρρηματική** (λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει, π.χ. αιτία, σκοπό, αποτέλεσμα, χρόνο).

6. Εντοπίζουμε και γράφουμε τις δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις του κειμένου που βρίσκονται στις αντίστοιχες παραγράφους.



2η παράγραφος: υποθετική πρόταση:

3η παράγραφος: βουλευτική πρόταση:

4η παράγραφος: τελική πρόταση:

7. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με δευτερεύουσες/εξαρτημένες στο είδος που μας δείχνει ο σύνδεσμος.



- Τα Μ.Μ.Ε. είναι χρήσιμαγια να μαθαίνουμε νέα από όλον τον κόσμο.....(τελικός).
- Όλα τα Μ.Μ.Ε. εξελίχθηκαν (χρονικός).
- Καλό είναι να επεξεργαζόμαστε κριτικά όσα πληροφορούμαστε, (αποτελεσματικός).
- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν επηρεάσει το έργο του δημοσιογράφου (αιτιολογικός).
- (υποθετικός),
τότε ο δημοσιογράφος δεν ασκεί αντικειμενικά το καθήκον του.
- Ένα από τα θετικά δημιουργίας σχολικής εφημερίδας είναι (ειδικός).

8. Γράφουμε τις οδηγίες στις υπόλοιπες εγκλίσεις, όπως θα τις λέγαμε στους συμμαθητές μας στην τάξη.



Για να προστατευτούμε από την παραπληροφόρηση, θα πρέπει να έχουμε γνώσεις και πολύπλευρη ενημέρωση. Ακολουθούν κάποιες οδηγίες:

1. Προσέχουμε να μην απουσιάζουν οι πηγές από ό,τι διαβάζουμε.

Προσέχετε να

Να προσέχετε

2. Να εξετάζετε τους βαρύγδουπους τίτλους, ειδικά όταν δεν συνδέονται με το περιεχόμενο της είδησης.

3. Μην παρακινήστε σε αναπαραγωγή των δημοσιευμάτων.

4. Ελέγχετε ό,τι δημοσιεύεται να είναι επώνυμο.

Γραμματική ορθογραφία

3.2



3.3



9. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με τα παράγωγα ρήματα του «βάλλω», προσέχοντας την ορθογραφία τους!

- Θέλει να ξεκινήσει ισπανικά αλλά το ανα..... συνεχώς.
- Όλοι οι πολίτες υπο..... κάθε χρόνο τις φορολογικές τους δηλώσεις.
- Αν..... ξανά το ραντεβού.
- Ο Πηνειός ποταμός εκ.....ει στο Αιγαίο πέλαγος.
- Το πλοίο ακόμα μια φορά μετ..... το δρομολόγιο.
- Όλοι οι παίκτες συνέ.....αν στην επιτυχία της ομάδας.
- Αν..... πάλι το ραντεβού της σήμερα.
- Ο ήλιος πρόβα..... δειλά μέσα από τα σύννεφα και ύστερα κρύφτηκε ξανά.

Ποιόν ενεργείας	Διαρκές		Συνοπτικό	
	θέμα	λέξεις-κλειδιά	θέμα	λέξεις-κλειδιά
	βαλλ-	κάθε χρόνο, συνεχώς, συχνά, διαρκώς, όλη μέρα κτλ.	βαλ-	αυτή τη στιγμή, ξανά, ακόμα μια φορά, πάλι, ξαφνικά κτλ.

Λεξιλόγιο

10. Εντοπίζουμε τον μηχανισμό της μεταφοράς στους τίτλους των ειδήσεων και τον υπογραμμίζουμε. Έπειτα, συζητάμε στην τάξη για τη σημασία της μεταφοράς.



- Το δάσος είναι πηγή ζωής, ας το προστατέψουμε!
- Μαζί μπορούμε να μετατρέψουμε μια σταγόνα στον ωκεανό σε ένα κύμα αλλαγής.
- Οι ακτές αγωνίζονται να διατηρηθούν καθαρές το καλοκαίρι.
- Δώσε αίμα... δώσε ζωή!
- Η παραπληροφόρηση πλήττει την κοινή γνώμη σε όλον τον κόσμο.

Ούμα: Παιδιά, στο κείμενο 1 του βιβλίου μας διαβάσαμε για ψηφιακά περιβάλλοντα. Έχω μία απορία. Ποιο είναι το πρόθεμα της λέξης περιβάλλον;

Φίλιππος: Το πρόθεμα της λέξης είναι το περί-!

Αλίνα: Θα ήθελα να μάθω κάτι ακόμα για τα προθήματα!



Πολλά **προθήματα** προέρχονται από αρχαίες προθέσεις, οι οποίες έχουν χάσει τη λειτουργία τους πλέον ως προθέσεις και λειτουργούν ως προθήματα. Κάποια τέτοια προθήματα είναι τα: παρα-, επι-, εν-, αμφι-, συν-, υπο- κτλ.



3.4



11. Συμπληρώνουμε τον πίνακα όπως στο παράδειγμα. Κατόπιν, επιλέγουμε 4 ρήματα και 4 ουσιαστικά και σχηματίζουμε προτάσεις στο τετράδιό μας.



πρόθημα	ρήμα	ρήμα	ουσιαστικό
αμφι-	βάλλω	αμφιβάλλω	αμφιβολία
κατά-	βαίνω		
παρά-	βαίνω		
προ-	βάλλω		
συν-	βάλλω		
απο-	βαίνω		
ανα-	βαίνω		

12. Α. Αναλύουμε μορφολογικά τη λέξη **μαχεύω**.



θέμα/βάση παραγωγικό επίθημα:

Β. Συνδέουμε το θέμα της λέξης με κάποια νεοελληνική λέξη και γράφουμε τη σημασία της με δικά μας λόγια, αφού την αναζητήσουμε πρώτα στο ψηφιακό ή έντυπο λεξικό.

νεοελληνική λέξη: σημασία:

Γ. Γράφουμε τη σημασία του παραγωγικού επιθήματος -εύω, σύμφωνα με τις πληροφορίες του λεξικού.



1.

2.

Δ. Γράφουμε 5 λέξεις με το παραγωγικό επίθημα **-εύω** και τα αντίστοιχα ουσιαστικά που παράγονται από τα συγκεκριμένα ρήματα, π.χ. **μαγεύω** -> **μαγεία**.



Ρήματα	Ουσιαστικά
	->
	->
	->
	->
	->

Ε. Διατυπώνουμε έναν γενικό ορθογραφικό κανόνα για τα παραγόμενα ουσιαστικά των ρημάτων σε **-εύω**.



Όλα τα **ο**.....που παράγονται από **ρ**.....σε **-εύω**,
π.χ., γράφονται πάντα με

13.

Α. Κυκλώνουμε το πρόθημα της λέξης «**διαδικτυακός**».
Έπειτα, αναζητούμε πληροφορίες από το λεξικό για τις σημασίες του συγκεκριμένου προθήματος.



3.5



Εντοπίζουμε 5 βασικές σημασίες του και τις γράφουμε με δικά μας λόγια στο σχήμα.

δια-

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Β. Με τη βοήθεια των σημασιών που εντοπίσαμε, γράφουμε τους δικούς μας ορισμούς για τις παρακάτω λέξεις, όπως το παράδειγμα.



- διαπερνώ= Για παράδειγμα, η βελόνα **διαπερνά** ένα ύφασμα όταν το τρυπάει από τη μία πλευρά και βγαίνει στην άλλη.
- διέρχομαι=
- διαιρώ=
- διακρατικός=
- διερευνώ=
- διανυκτερεύω=

14. Τα προθήματα ανάλογα με τη λέξη που συνοδεύουν μπορούν να πάρουν διάφορες σημασίες, γενικότερες και ειδικότερες.



3.6



Έτσι, το πρόθημα *επί-* ή *επ-* (*έπ-*) ή *εφ-* (*έφ-*) μπορεί να έχει έως και πέντε βασικές σημασίες. Στον ακόλουθο πίνακα αντιστοιχίζουμε τις λέξεις με το πρόθημα *επί-* με μία από τις πέντε βασικές σημασίες του.

Λέξεις	Σημασίες προθήματος
επισμηναγός	πάνω ή από πάνω
επιβλαβής	ανώτερη θέση
επιδρομή	ορισμένη χρονική στιγμή
έφιππος	εχθρική διάθεση
επίκαιρος	αποτέλεσμα
επικόλληση	
επικεφαλής	
επίθεση	
επικίνδυνος	

3.7



15. Διαβάζουμε τα παραδείγματα χρήσης και εξηγούμε προφορικά τη σημασία τους. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε και κάποιο έντυπο ή ψηφιακό λεξικό.

1. Οι μαθητές για το μάθημα της γυμναστικής φοράνε τις **φόρμες** τους.
2. Για τη διεξαγωγή μιας μαθητικής εκδρομής είναι απαραίτητο να συμπληρωθεί μία **φόρμα**, η οποία θα ενημερώνει για τη συγκεκριμένη δράση του σχολείου.
3. Όλοι οι αθλητές πρέπει να διατηρούν τη **φόρμα** τους.
4. Για να ψήσουμε ένα κέικ, το βάζουμε σε **φόρμα**, που ποικίλλει στα σχέδια.
5. Οι μαθητές παρατηρούν και συγκρίνουν τα σχήματα και τα χρώματα για να δημιουργήσουν ψηφιακές συνθέσεις βασισμένες σε γεωμετρικές **φόρμες**.
6. Πολλά μουσικά έργα έχουν την ίδια μουσική **φόρμα**.

Συμπεραίνω Όταν μία λέξη έχει περισσότερες από μία **σ**..... ονομάζεται **πολύσημη**.

Λεξική ορθογραφία

16. Συμπληρώνουμε τα κενά των παρακάτω λέξεων, ώστε να είναι ορθογραφημένες και τονισμένες.



Όλες οι λέξεις ανήκουν στην ετυμολογική οικογένεια του *άγω*.

αγ__νας, σ__ναγ__γή, π__δαγ__γός, πετρ__λ__αγ__γός, φ__ταγ__γός, σκλ__ραγ__γηση,
νηπ__αγ__γείο, __δραγ__γείο, πλο__γός, παρ__σακτος, διαγ__νισμα, πρ__ταγ__γιστώ

Πληροφορία: Δέξου ή απόρριψέ την!

Τι πληροφορίες παίρνουμε από το διαδίκτυο;
Ποιες πληροφορίες
ανεβάζουμε στο διαδίκτυο;

“ Η πληροφορία
δεν είναι
Γνώση.

Άλμπερτ
Αϊνστάιν

3.8



Το διαδίκτυο είναι ένας
δρόμος διπλής κατεύθυνσης.
Χρησιμοποιώ το διαδίκτυο για να
με βοηθήσει με τις εργασίες του
σχολείου. Υπάρχουν υπερβολικά
πολλές πληροφορίες εκεί.
Κάποτε χρησιμοποίησα μια
ιστοσελίδα και στη συνέχεια
συνειδητοποίησα ότι τα στοιχεία
δεν ήταν αληθινά και έχασα
τον χρόνο μου.



Είμαι σε μία μπάντα και χρησιμοποιούμε το
διαδίκτυο για να ανταλλάσσουμε πληροφορίες
σχετικά με τις συναυλίες μας. Επίσης, ανεβάζουμε
τα βίντεο με το υλικό που έχουμε ηχογραφήσει.
Είναι ένας καλός τρόπος να επικοινωνούμε
με πολλούς ανθρώπους που ενδιαφέρονται.

Είναι πολύ
χρήσιμο για
την αγορά
πραγμάτων.
Βρίσκω ρούχα
και τα αγοράζω
πιο φθηνά!

Πάντα ανησυχώ λίγο
όταν πρέπει να δώσω
την ταχυδρομική μου
διεύθυνση και το
τηλέφωνό μου. Όμως
δεν ανησυχώ το ίδιο
όταν δίνω τη διεύθυνση
του ηλεκτρονικού μου
ταχυδρομείου.



17. Γράφουμε μία παράγραφο για τα θετικά του διαδικτύου, όπως εκφράζονται από τα τρία παιδιά. Κάθε παράγραφος θα πρέπει να περιλαμβάνει δευτερεύουσες/εξαρτημένες αιτιολογικές, τελικές ή αποτελεσματικές προτάσεις.



18. Γράφουμε μία παράγραφο με τον ίδιο τρόπο για τα αρνητικά του διαδικτύου.



Γραμματική

19. Αναγνωρίζουμε το είδος σύνδεσης των προτάσεων (παρατακτική και υποτακτική σύνδεση, ασύνδετο σχήμα).



- Μια σχολική εφημερίδα δίνει κίνητρο στα παιδιά να σκεφτούν, να «ψαχτούν», να σχηματίσουν τη γνώμη τους, να εμπλουτίσουν τον λόγο τους, να εργαστούν σε ομάδες, να δημιουργήσουν κάτι δικό τους.
->
- Είμαι σε μια μπάντα και χρησιμοποιούμε το διαδίκτυο για να ανταλλάσσουμε πληροφορίες σχετικά με τις συναυλίες μας. ->
- Η σχολική εφημερίδα κάνει τους μαθητές πιο δραστήριους και τους βοηθάει να είναι πιο παραγωγικοί.
->

Φίλιππος: Παιδιά, παρατηρήστε αυτούς τους τίτλους:

Νεροτσουλήθρες στα σχολεία.

Ο εθισμός στην οθόνη αλλοιώνει τη σκέψη των παιδιών.

Πληροφορία: Δέξου την ή απόρριψέ την.

Ελπίδα: Και τα τρία παραδείγματα έχουν ένα κοινό, ότι είναι τίτλοι εφημερίδων.

Φίλιππος: Όμως έχουν και μία σημαντική διαφορά μεταξύ τους.

Ούμα: Στην πρώτη περίπτωση έχουμε ονοματική φράση και στις άλλες δύο ρηματική φράση.



Ονοματική λέγεται μια φράση γιατί σχηματίζεται γύρω από ένα όνομα (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία κτλ.) και **ρηματική** γιατί σχηματίζεται γύρω από το ρήμα.

Ο εθισμός στην οθόνη αλλοιώνει τη σκέψη των παιδιών.

Ονοματική φράση: Ο εθισμός στην οθόνη

Ρηματική φράση: αλλοιώνει τη σκέψη των παιδιών (τη σκέψη των παιδιών -> ονοματική φράση)

20. Μετατρέπουμε τους τίτλους των εφημερίδων από ονοματικές φράσεις σε ρηματικές και το αντίστροφο.



- Εμφάνιση λευκού καρχαρία σε νησί του Αιγαίου.

->

- Εξοπλισμός σχολείων με διαδραστικούς πίνακες.

->

- Αυξήθηκαν οι παραγγελίες σε τάμπλετ στα σχολεία.

->

Λεξιλόγιο

21. Φτιάχνουμε παρομοιώσεις με πληροφορίες για το «διαδίκτυο» κάνοντας τις απαιτούμενες αλλαγές.



- Το διαδίκτυο είναι ένας δρόμος διπλής κατεύθυνσης.

->

- Το διαδίκτυο παρέχει πολλές πληροφορίες. Είναι ανεξάντλητη πηγή πληροφοριών.

->

- Το διαδίκτυο μας βοηθάει να μεταδώσουμε γρήγορα πληροφορίες. Είναι ένας δίαυλος επικοινωνίας.

->

22. Α. Στο κείμενο 7 (σελ. 24) διαβάσαμε για *έγκυρες* και *ψευδείς* ειδήσεις. Ποια άλλη συνώνυμη λέξη του *ψευδής* θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε; Τη γράφουμε:



ψευδής =

Συμπληρώνουμε τις παρακάτω προτάσεις με μία από τις δύο συνώνυμες λέξεις:

1. Ήρθε στην εκπομπή μία πληροφορία, για να παραπλανήσει την έρευνα.
2. Είναι τα όσα ισχυρίστηκε σήμερα.
3. Τον συνέλαβαν στο αεροδρόμιο, επειδή είχε διαβατήριο.
4. Η συσκευή ήταν τελείως, χάλασε μέσα σε δύο μέρες.
5. Μέσω κάποιων δημοσιευμάτων δημιουργήθηκαν εντυπώσεις στους πολίτες για την κατάσταση στον δήμο μας.

Β. Συζητάμε σε ποιες περιπτώσεις **δεν** μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και τις **δύο** συνώνυμες λέξεις.



23.

Κυκλώνουμε το α' συστατικό της λέξης «**αρχισυντάκτης**». Στη συνέχεια, αναζητούμε τις σημασίες του α' συστατικού στο λεξικό και τις γράφουμε με δικά μας λόγια μαζί με ένα σχετικό παράδειγμα.



1. Δηλώνει στον υπερθετικό βαθμό μία αρνητική ιδιότητα του β' συστατικού.

π.χ. *αρχιψεύταρος, αρχιτεμπέλης.*

2.

.....

π.χ.

3.

.....

π.χ.

4.

.....

π.χ.

24.

A. Αναλύουμε τη λέξη «**παραπληροφόρηση**» στα επιμέρους συστατικά της.



πρόθημα:

βάση:

παραγωγικό επίθημα:

B. Γράφουμε τον ορισμό της λέξης με δικά μας λόγια.

.....

.....

Γ. Αναζητούμε στο λεξικό τις σημασίες του προθήματος και εντοπίζουμε ποια από τις σημασίες του ταιριάζει με τη λέξη **παραπληροφόρηση** και την καταγράφουμε.

.....

Δ. Αναζητούμε τη λέξη στο λεξικό για να ελέγξουμε αν ο ορισμός που γράψαμε είναι σωστός και τον γράφουμε με δικά μας λόγια.



.....

E. Γράφουμε 4 λέξεις επιπλέον με το ίδιο πρόθημα στην ίδια σημασία.



1.

3.

2.

4.

25.

Παρατηρούμε τη λέξη «**ανταλλάσσω**» και εντοπίζουμε τα επιμέρους συστατικά της, πρόθημα, θέμα και συνδέουμε το θέμα της λέξης με μία νεοελληνική λέξη. Τέλος, αναζητούμε στο λεξικό τη σημασία του προθήματος **αντι-** και συζητάμε στην τάξη για αυτήν.



πρόθημα: θέμα: νεοελληνική λέξη:

26.

Το πρόθημα της λέξης **ανταλλάσσω** μπορεί να λάβει αρκετές σημασίες, ανάλογα με τη λέξη που συνοδεύει.



Παρακάτω δίνονται οι σημασίες, που μπορεί να λάβει, μαζί με παραδείγματα κι εμείς πρέπει να ταξινομήσουμε κατάλληλα τις ακόλουθες λέξεις: *αντικλείδι, Αντικύθηρα, αντεκδίκηση, αντιπαθητικός, αντίλαλος, αντιπρόεδρος.*

- Αντίθεση ή εχθρική στάση (π.χ. *αντηλιακό, ανθελληνικός*):
- Αντικατάσταση (π.χ. *αντιπρόσωπος, αντικαθιστώ*):
- Δεύτερο ιεραρχικά σημαντικότερο πρόσωπο (π.χ. *αντιδήμαρχος*):
- Αντίδραση (π.χ. *αντίλογος, αντιδρώ*):
- Απέναντι (μεταφ.): αντανάκλαση, σύγκριση, σύγκρουση (π.χ. *αντιπαραβολή, αντίπαλος*):
- Απέναντι (κυριολ.) (π.χ. *Αντίρριο*):

Λεξική ορθογραφία

3.10



27.

Συμπληρώνουμε τα κενά των λέξεων, ώστε να είναι ορθογραφημένες και τονισμένες. Κάθε φορά οι λέξεις ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια.

- παραλ__πω, διάλ__μ__α, έλλ__μα, υπόλ__πο, ελ__πής, λ__ψ__δρία, υπόλ__μ__α, εγκαταλελ__μ__ένος
- πλ__ροφ__ρία, τ__λεπλ__ροφ__ρηση, πλ__ρ__μα, χρ__σοπλ__ρωνω, αυτ__φ__ρο, φερ__ν__μος



28.

Παρατηρούμε τις λέξεις και έπειτα εντοπίζουμε το κοινό λεξικό τους στοιχείο.



αληθινός, αλήθεια, αληθοφάνεια, φιλαλήθεια	κοινό λεξικό στοιχείο: (= αυτό που δεν ξεχνιέται)
λησμοσύνη, επιλήσμων, αλησμόνητος, λησμονιά	κοινό λεξικό στοιχείο: (= λησμονιά)
κατεύθυνση, κατευθυντήριος, ευθυγραμμίζω, διευθύνω	κοινό λεξικό στοιχείο: (= ίσος, ευθεία γραμμή, σαφής, αμέσως)

Η Ελπίδα έμαθε πρόσφατα στο μάθημα της Πληροφορικής για τους κινδύνους στο διαδίκτυο. Γράφει ένα ηλεκτρονικό μήνυμα στη φίλη της Αλίνα για να την πείσει να είναι προσεκτική.

Βοηθητικό λεξιλόγιο

(αρνητική επιρροή, εθισμός, παραπληροφόρηση, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιστημονικές έρευνες, επιπτώσεις, ερευνητές, ψυχική υγεία και ευτυχία, ειλικρίνεια, αληθινή φιλία, συμπτώματα άγχους και μοναξιάς, διαδικτυακός εκφοβισμός, δημιουργικός ελεύθερος χρόνος, περιορισμένος χρόνος για σκέψη, αρνητικά συναισθήματα, εμμονή, ψεύτικα φίλτρα, απογοήτευση, κίνδυνοι του διαδικτύου, ψεύτικα προφίλ, μιμητισμός, λάθος πρότυπα, δημιουργικές δραστηριότητες, εξωτερική εμφάνιση)



3.11



Ξαναθυμάμαι πώς γράφω ένα επιχειρηματολογικό κείμενο.
Έπειτα, ελέγχω το γραπτό μου με βάση τον πίνακα της σελίδας 41.

- Ως προς τη δομή περιλαμβάνονται τρία κυρίως μέρη: 1. τη θέση μας (άποψή μας), 2. τα επιχειρήματά μας (μπορούμε να παραθέσουμε και την αντίθετη άποψη από τη δική μας) και 3. το συμπέρασμα ή τα συμπεράσματά μας.
- Εκφράζουμε τα επιχειρήματά μας με τις φράσεις: *Νομίζω πως..., Πιστεύω ότι..., Η άποψή μου είναι..., Κατά τη γνώμη μου...* κτλ.
- Υποστηρίζουμε τη γνώμη μας χρησιμοποιώντας αιτιολογικές προτάσεις και μπορούμε να συνοδεύουμε τα επιχειρήματά μας με παραδείγματα.
- Συνδέουμε τις παραγράφους με λέξεις όπως: *αρχικά, παράλληλα, επιπλέον, επίσης, μετά, αντίθετα, τελικά* κτλ.
- Γράφουμε τα συμπεράσματά μας χρησιμοποιώντας τις λέξεις: *συνεπώς, άρα, συμπερασματικά, συνοψίζοντας* κτλ.
- Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε φράσεις που δείχνουν τα συναισθήματά μας, π.χ. *φοβάμαι μήπως..., ανησυχώ μην..., χαίρομαι που...* κτλ.
- Βάζουμε τα ρήματα στο παρόν, στο τρίτο πρόσωπο.



Πώς στήνεται μια διαφημιστική εκστρατεία...

Κάποτε ένα παιδάκι ρώτησε τη γιαγιά του πώς φτιάχνεται μία διαφήμιση. Η γιαγιά τον κοίταξε και τον ρώτησε: «Θες να ακούσεις;». Το εγγονάκι της ενθουσιασμένο της απάντησε ότι ήταν όλος αυτιά. Η γιαγιά πήρε βαθιά αναπνοή:

– Πώς θα ξεχωρίσει ο Κουάξ από τους υπόλοιπους Βρεκεκέξ;

Ας τρυπώσουμε στα λημέρια της διαφημιστικής εταιρείας για να πάρουμε μια ιδέα. Ένα επιτελείο ειδικών μελετά και αναλύει το θέμα προσεκτικά, κατεβάζει ιδέες, συνεργάζεται και καταστρώνει ένα σχέδιο.

Η δουλειά είναι πολύ δύσκολη. Πρέπει να «τοποθετήσουν» τον Κουάξ στην αγορά. Πρέπει να τον παρουσιάσουν με τόσο ελκυστικό τρόπο, που να κερδίσει την εμπιστοσύνη των παιδιών, για να θέλουν να τον αγοράσουν, όταν βγει στην αγορά.

Πάμε να κρυφακούσουμε;

(Ο παιδοψυχολόγος) Θα κουβεντιάσω με παιδιά να μάθω τι μουσική ακούν, ποιους θαυμάζουν...

(Ο γραφίστας) Σκέφτηκα ένα σήμα μούρλια.

(Ο κειμενογράφος) Να το βαφτίσουμε με δύο λέξεις-κλειδιά, ένα ποιηματάκι που να καρφώνεται στο μυαλό.

(Ο σεναριογράφος) Σκυλάκι... σκάβει στην άμμο...

(Ο κειμενογράφος) Εύρηκα! Οι θεοί του Ολύμπου διαλέγουν Κουάξ.

(Ο οικονομικός διευθυντής) Δεν παίζουμε, κύριοι, μια και τα δευτερόλεπτα μετρούν ένα προς ένα. Ζυγίζουν χρυσάφι, ο πελάτης μας δεν πετάει τα λεφτά του από το παράθυρο.

Συμβούλια και κόντρα συμβούλια, δοκιμές και ξαναδοκιμές μέχρι να πετύχουν τον στόχο: να γίνει μόδα ο Κουάξ.

Οι αποφάσεις πάρθηκαν. Ώρα για δράση. Ο σκηνοθέτης αρχίζει τις πρόβες με τους ηθοποιούς που θα παίξουν τους ρόλους της διαφήμισης, ο μουσικός γράφει τη μουσική. Ο ένας ειδικός δια-



λέγει σε ποια ζώνη θα προβληθεί το σποτ των δέκα δευτερολέπτων στην τηλεόραση ή σε ποια έντυπα θα δημοσιευτεί.

Ο άλλος ειδικός προγραμματίζει εκδηλώσεις για την υποδοχή του Κουάξ που μήνες πριν προαναγγέλεται με τυμπανοκρουσίες. Πώς θα προετοιμάσουμε τα παιδιά να τον περιμένουν με ανυπομονησία; Πώς θα τον πείσουμε να παραγγείλουν, πριν ακόμη βγει στην αγορά; Να κάνουν ουρές αποβραδής; Να γίνει πατείς με πατώ σε, να αγοράσουν το «τρόπαιο»;

– Ολόκληρη επιστήμη, σούφρωσε τα φρύδια ο μπαμπάς που άκουγε καθισμένος στον καναπέ.

– Ψέματα; Κούνησε το κεφάλι η γιαγιά.

– Αν είναι ένα άλλο προϊόν, ή για μικρούς ή για μεγάλους, κάνουν την ίδια διαδικασία; ρώτησα.

– Ακριβώς, είπε η γιαγιά. Κάθε προϊόν θέλει τη δική του μελέτη για να «δέσει» τον καταναλωτή. Δες τις νέες ταινίες ή τα βιβλία: τα συνοδεύουν χίλια αντικείμενα με τον ήρωα ή την ηρωίδα – αφού πήρες το ένα, πρέπει να συμπληρώσεις τη σειρά. Η διαφημιστική εκστρατεία θα «σκουπίσει» ολόκληρο τον πλανήτη, η κατανάλωση θα «οργώσει» εκατομμύρια τσέπες. Τουρλού. Από τον Κουάξ ξεκινήσαμε και δες πού φτάσαμε!

Χατζημανώλη, Α., Διαφήμιση. Η μεγάλη ξεμυαλίστρα.

29. Αποτυπώνουμε με ένα σχεδιάγραμμα ή εννοιολογικό χάρτη τη διαδικασία δημιουργίας μιας διαφήμισης, τοποθετώντας σε αυτό τους ρόλους και τις ιδιότητες των ειδικών που εμπλέκονται στη δημιουργία της;



30. Ποιος είναι ο σκοπός αυτών που φτιάχνουν μία διαφήμιση ή οργανώνουν μία διαφημιστική καμπάνια;



31. Βρίσκουμε προτάσεις ή σημεία μέσα στο κείμενο που να μπορούν να συνδεθούν με τις παρακάτω παροιμίες.



- A. Ο χρόνος είναι χρήμα
B. Των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν
Γ. Κράτα με να σε κρατώ, ν' ανεβούμε το βουνό



Γραμματική

32. Οι μαθητές από το γειτονικό σχολείο μάς ζήτησαν να τους δώσουμε οδηγίες για να δημιουργήσουν το δικό τους ιστολόγιο. Ξαναγράφουμε τις οδηγίες χρησιμοποιώντας προτρεπτικό ύφος.



1. Ανοίξετε στον φυλλομετρητή σας τη σελίδα του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου.
2. Πατήστε *Σύνδεση* στο επάνω μενού της σελίδας.
3. Συμπληρώστε το όνομα χρήστη και τον κωδικό πρόσβασης που διαθέτετε στο Π.Σ.Δ. και πατήστε *Σύνδεση*.
4. Μεταβείτε στο κάτω μέρος δεξιά στην ενότητα *Τα ιστολόγιά μου* και επιλέξτε *Μετάβαση στον ιστότοπο* και έτσι θα δείτε ότι ο ιστότοπος σας έχει δημιουργηθεί αυτόματα με μία δική του διεύθυνση.

1. Να ανοίξετε στον φυλλομετρητή σας τη σελίδα του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου.
2.
3.
4.





33. Στις φράσεις που ακολουθούν, διορθώνουμε τη Συνοπτική Προστακτική και γράφουμε σωστά τη λέξη.

- Παρήγγειλέ μου ένα χυμό κι εμένα.
- Απέτρεψε την παραπληροφόρηση με κάθε τρόπο, σε παρακαλώ!.
- Ανήγγειλε στην οικογένειά σου ό,τι σου φανεί περίεργο στο διαδίκτυο.
- Επέλεξε προσεκτικά τους διαδικτυακούς σου φίλους.

Οριστική	Προστακτική
Η Μαρία έ γραψε το κείμενο.	Μαρία, γράψε το κείμενο!
Η Μαρία αν τ έγραψε το κείμενο.	Μαρία, αν τ ίγραψε το κείμενο!
Ο φύλακας έ τρεψε τον κλέφτη σε φυγή.	Φύλακα, τρέψε τον κλέφτη σε φυγή.
Ο φύλακας απ έ τρεψε την κλοπή.	Φύλακα, απ ό τρεψε την κλοπή!

34. Συμπληρώνουμε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τα ρήματα των παρενθέσεων στη Συνοπτική Προστακτική.



- α. Να είσαι προσεκτικός αυτή τη φορά, μην **παραγγ**είλεις..... (**παραγγέλνω**) ό,τι βρεις στο διαδίκτυο.
- β. (**Επιτρέπω**) μου να μη συμφωνήσω μαζί σου με όσα μου λες.
- γ. (**Περιγράφω**) μου τα χαρακτηριστικά ενός βίντεο οφθαλμαπάτης.
- δ. «..... (**Επιστρέφω**) μου το κινητό μου, σε παρακαλώ», είπα στη μητέρα μου, «θα με φάχνουν οι διαδικτυακοί μου φίλοι!».
- στ. Προτού φύγεις, (**υπογράφω**) το έντυπο συναίνεσης για την επεξεργασία των προσωπικών σου δεδομένων.

35. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο 3, σελ. 56 τέσσερις επιρρηματικές προτάσεις (αιτιολογική, τελική, χρονική και υποθετική). Έπειτα, υπογραμμίζουμε και μία ονοματική πρόταση (πλάγια ερωτηματική) και αναφέρουμε τον συντακτικό της ρόλο. Τις καταγράφουμε εδώ:



Επιρρηματικές προτάσεις:

-
-
-
-

Ονοματικές προτάσεις:

-

36. Α. Γράφουμε προτάσεις χρησιμοποιώντας ασύνδετο σχήμα και τις λέξεις: πληροφόρηση, Μ.Μ.Ε., Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, εφημερίδες, ραδιόφωνο.



.....

.....

Β. Γράφουμε δύο προτάσεις σχετικά με τα ψεύτικα βίντεο οι οποίες πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους με παρατακτική σύνδεση.



.....

.....

Γ. Γράφουμε δύο προτάσεις σχετικά με τα Μ.Μ.Ε. οι οποίες πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους με υποτακτική σύνδεση.



.....

.....

37. Εντοπίζουμε στις παρακάτω προτάσεις το ονοματικό και το ρηματικό τους μέρος.



Η δουλειά είναι πολύ δύσκολη.

ονοματικό μέρος:

ρηματικό μέρος:

.....

Η γιαγιά πήρε βαθιά αναπνοή.

ονοματικό μέρος:

ρηματικό μέρος:

.....

Τα δευτερόλεπτα μετρούν ένα προς ένα.

ονοματικό μέρος:

ρηματικό μέρος:

.....

Η νονά μου έκανε δώρο ένα κινητό.

ονοματικό μέρος:

ρηματικό μέρος:

.....

Λεξιλόγιο

38. Στο κείμενο 3 (σελ. 56) εντοπίζουμε δύο περιπτώσεις που χρησιμοποιείται ο μηχανισμός της μεταφοράς και συζητούμε στην τάξη τη σημασία τους.



39. Ενώνουμε τα επίθετα με τα ουσιαστικά σχηματίζοντας πολυλεκτικά σύνθετα.



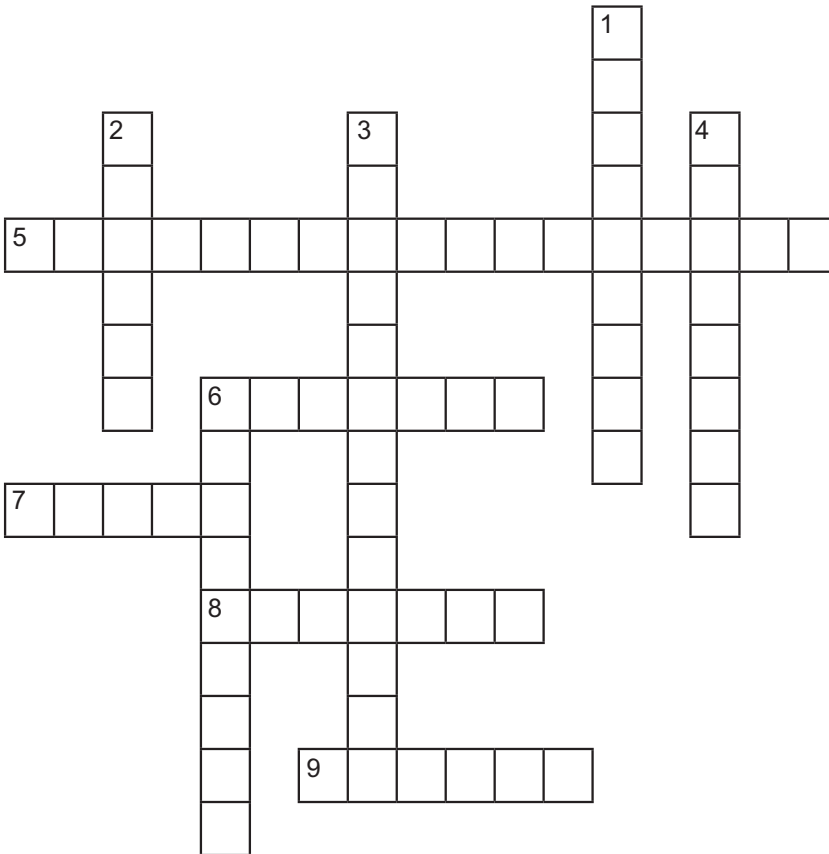
1. σχολικές		A. λόγος
2. κοινωνικά		B. βήμα
3. δημιουργική		Γ. περιβάλλον
4. ποικίλη		Δ. δίκτυα
5. ελεύθερης		Ε. ύλη
6. ψηφιακό		Στ. δραστηριότητα
7. δημόσιο		Ζ. έκφρασης
8. αυθεντικός		Η. εφημερίδες

40. Εντοπίζουμε στο κρυπτόλεξο 5 λέξεις που ανήκουν στην οικογένεια της λέξης *ημέρα*.



Γ	Ο	Ζ	Ε	Ι	Τ	Υ	Σ	Η	Μ	Ε	Ρ	Α	Ν
Ζ	Ε	Ξ	Η	Μ	Ε	Ρ	Ω	Σ	Η	Χ	Ν	Τ	Ξ
Α	Ε	Φ	Σ	Ο	Ε	Ν	Ζ	Μ	Β	Η	Μ	Η	Η
Θ	Τ	Φ	Δ	Δ	Φ	Σ	Ν	Μ	Μ	Κ	Ο	Ν	Τ
Ε	Υ	Η	Μ	Ε	Ρ	Ι	Α	Ε	Ρ	Τ	Α	Ο	Γ
Α	Α	Υ	Ψ	Π	Ψ	Θ	Ρ	Σ	Α	Ψ	Η	Ν	Ξ
Ζ	Κ	Ψ	Ζ	Α	Α	Ο	Φ	Η	Π	Ο	Σ	Ι	Ε
Ξ	Γ	Ο	Τ	Β	Σ	Ζ	Ω	Μ	Δ	Ν	Ζ	Ρ	Φ
Ι	Ρ	Θ	Σ	Δ	Α	Δ	Μ	Ε	Ξ	Ω	Ε	Ε	Η
Ν	Σ	Ξ	Ψ	Ξ	Τ	Φ	Φ	Ρ	Θ	Ι	Ε	Μ	Μ
Ω	Π	Π	Υ	Ε	Χ	Φ	Ο	Ι	Ι	Υ	Σ	Η	Ε
Ζ	Λ	Ρ	Β	Η	Κ	Ο	Π	Μ	Ω	Υ	Π	Θ	Ρ
Σ	Ω	Π	Α	Α	Σ	Ν	Δ	Α	Β	Ξ	Β	Α	Ι
Η	Γ	Λ	Ο	Η	Ν	Ο	Γ	Β	Ν	Ψ	Ω	Κ	Α

41. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο με λέξεις από την ενότητα.



Οριζόντια

5. Αντίθετη της λέξη είναι η «υποκειμενικότητα».
6. Η πληροφόρηση που δεν είναι πλήρης λέγεται...
7. Έτσι ονομάζεται η στάση του κόσμου απέναντι σε κάποιο θέμα: «κοινή...».
8. Έτσι ονομάζεται η ενημέρωση που γίνεται την κατάλληλη στιγμή.
9. Είναι η πληροφορία για πρόσφατα γεγονότα ή σημαντικές εξελίξεις στον κόσμο, σε μια χώρα ή περιοχή, όπως αυτή μεταδίδεται από έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης.

Κάθετα

1. Μ.Μ.Ε. που εκπέμπει μόνο ήχο.
2. Η εφημερίδα και το περιοδικό ανήκει στην ... μορφή ενημέρωσης.
3. Είναι το επάγγελμα που αφορά τη συγκέντρωση και την επεξεργασία ειδήσεων καθώς και το γράψιμο των κειμένων για τα Μ.Μ.Ε.
4. Όταν υπάρχει πολύ καλή οικονομική κατάσταση και συνεπώς άνετη ζωή.
6. Συνώνυμή της λέξη είναι η «πληροφόρηση».

Ελέγχω την παραγωγή γραπτού λόγου: Οδηγίες (διαδικασία)

3.14



Ελέγχω τη δομή	✓	Ελέγχω τα γλωσσικά στοιχεία	✓
Έγραψα τίτλο στις οδηγίες μου;		Αξιοποίησα τις εγκλίσεις των ρημάτων για να δώσω αποτελεσματικά οδηγίες (π.χ. συνοπτική υποτακτική και προστακτική);	
Έγραψα τον λόγο για τον οποίο δίνω τις οδηγίες;		Χρησιμοποίησα απρόσωπα ρήματα ή εκφράσεις για να δώσω οδηγίες (π.χ. <i>πρέπει, απαγορεύεται, συνίσταται, καλό είναι</i> κτλ.);	
Έβαλα σε μία λογική σειρά τα βήματα για τη σύνταξη του άρθρου;		Ήμουν σύντομος και σαφής σε ό,τι έγραψα;	
Είναι σαφείς οι κανόνες μου;		Χρησιμοποίησα λέξεις για να συνδέσω τα νοήματα, π.χ. <i>αρχικά, επίσης, επιπρόσθετα, μετά, τέλος</i> κτλ.;	
Έγραψα στο τέλος μία προτροπή ή ευχή;		Το κείμενό μου είναι συνεκτικό; Έχουν συνοχή οι παράγραφοι μεταξύ τους;	
		Έχω χρησιμοποιήσει ποικίλο λεξιλόγιο;	
		Είναι ορθογραφημένο το γραπτό μου;	

Ενότητα 4

Κείμενο 1

4.1



Με τι ασχολείσαι στον ελεύθερο χρόνο σου;

Τα ενδιαφέροντα των εφήβων ποικίλλουν ανάλογα με τις ατομικές τους προτιμήσεις. Μερικά από αυτά είναι περισσότερο δημοφιλή μεταξύ των παιδιών αυτής της ηλικίας:

Αθλητισμός και σωματικές δραστηριότητες

Η ενασχόληση με αθλήματα όπως το ποδόσφαιρο, η καλαθοσφαίριση, ο στίβος, το τένις ή η συμμετοχή σε ένα μάθημα χορού όχι μόνο ωφελεί την υγεία, αλλά καλλιεργεί την πειθαρχία για την επίτευξη στόχων.

Μουσική

Μαθαίνοντας κάποιος να παίζει ένα μουσικό όργανο ή να τραγουδά αποκτά ένα δημιουργικό χόμπι και έναν πολύ καλό τρόπο έκφρασης συναισθημάτων.



Τέχνη και δημιουργικότητα

Το σχέδιο, η ζωγραφική, η γλυπτική ή η χειροτεχνία προάγουν τη δημιουργικότητά μας και την αυτοέκφραση.

Ανάγνωση

Η ανάγνωση βιβλίων διευρύνει τις γνώσεις κάποιου, βελτιώνει το λεξιλόγιό του και τονώνει τη φαντασία του.

Δημιουργική γραφή

Η συγγραφή, το ημερολόγιο και οι αναρτήσεις σε διάφορους ιστότοπους βελτιώνουν τις εκφραστικές δεξιότητες των εφήβων και τις επικοινωνιακές τους ικανότητες.

Μαγειρική

Η μαγειρική είναι μία χρήσιμη δραστηριότητα και ένα ευχάριστο χόμπι.



Φωτογραφία

Οι έφηβοι μέσα από τον φακό μιας κάμερας εξερευνούν τον κόσμο και δίνουν τη δικιά τους οπτική στα γεγονότα.

Υπαίθριες Δραστηριότητες

Η πεζοπορία, η κατασκήνωση, η ποδηλασία ή η κηπουρική είναι υπέροχα ενδιαφέροντα για όσους απολαμβάνουν να περνούν χρόνο σε εξωτερικούς χώρους και να βρίσκονται στη φύση.

Εθελοντισμός

Η προσφορά στην κοινότητα μέσω της εθελοντικής εργασίας είναι δραστηριότητα που διαμορφώνει τον ενεργό πολίτη.

Αυτά είναι τα πιο δημοφιλή χόμπι για εφήβους, thatslife.gr (διασκευή)

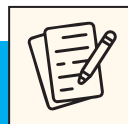
1. Ποια από τα ενδιαφέροντα που αναφέρονται στο κείμενο μας ταιριάζουν περισσότερο ή ποια άλλα θα προτείναμε;



Γραμματική

4.2

2. Συμπληρώνουμε τα κενά με τα ουσιαστικά της παρένθεσης στην κατάλληλη πτώση.



- Κάθε μέρα πριν διαβάσω κοιτάζω τα (καθήκον) που έχουμε για την επόμενη μέρα.
- Τα ιστορικά γεγονότα των (παρελθόν) ετών διδάσκουν σήμερα τις νέες γενιές.
- Με τη Μαίρη έχουμε πολλά κοινά (ενδιαφέρον), γι' αυτό είμαστε φίλες.
- Οι δύο χώρες ενώθηκαν, γιατί είχαν πολλά (συμφέρον).

Πτώσεις	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομαστική	το καθήκον	τα καθήκοντα
Γενική	του καθήκοντος	των καθηκόντων
Αιτιατική	το καθήκον	τα καθήκοντα

4.3

3. Κυκλώνουμε το σωστό.



- Η απόφαση ανακαλείται λόγω της προθεσμίας.
α. πάροδοι β. παρόδων γ. παρόδους δ. παρόδου
- Σήμερα υπάρχουν επαναστατικές για τη θεραπεία πολλών ασθενειών.
α. μεθόδους β. μέθοδοι γ. μεθόδων δ. μεθόδου
- Ο χωρισμός των σε ένα κείμενο είναι κάτι πολύ σημαντικό.
α. παράγραφο β. παραγράφων γ. παραγράφους δ. παράγραφος
- Ολοκληρώθηκε η προγραμματισμένη της Βουλής των Εφήβων.
α. συνοδοί β. συνοδών γ. σύνοδος δ. συνόδου

Πτώσεις	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομαστική	η έξοδος	οι έξοδοι
Γενική	της εξόδου	των εξόδων
Αιτιατική	την έξοδο	τις εξόδους

4.4

4. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με τις λέξεις της παρένθεσης στον κατάλληλο τύπο.



- Κάθε μέρα διασχίζουμε τον (παράδρομος) που βρίσκεται δίπλα από τον κεντρικό (αυτοκινητόδρομος).
- Στο φαράγγι οι (αντίλαος) των (άνθρωπος) αντηχούσαν.
- Οι στολές των (αεροπόρος) έχουν χρώμα σκούρο μπλε.
- Οι (κατάλογος) των βιβλίων στη βιβλιοθήκη είναι όλοι οργανωμένοι.

5. Με τις λέξεις που δίνονται και τη φαντασία μας δημιουργούμε ένα μικρό κείμενο.



4.5



παρόν

ενδιαφέρον

καθήκον

προϊόν

παρελθόν

συμφέρον

6. Βάζουμε ✓ στις λέξεις με αφομοίωση συμφώνου.



4.6



ενδιαφέροντα

εγκεκριμένος

συγγραφείς

συναισθήματα

έμφαση

συμμετοχή

Τα προθήματα εν- και συν- στην παραγωγή λέξεων

Το συν- τρέπεται σε:

- **συγ-** μπροστά από **κ, γ, χ**, π.χ. **συγκίνηση**, **σύγχρονος**, **συγχνώμη**,
- **συλ-** μπροστά από **λ**, π.χ. **συλλαμβάνω**, **συλλέγω**,
- **συμ-** μπροστά από **β, π, μ, φ, ψ**, π.χ. **συμβαίνω**, **συμπονώ**, **συμψηφίζω** κτλ.,
- **συρ-** μπροστά από **ρ**, π.χ. **συρρέω**, **συρράπτω**.
- Η πρόθεση **συν-** χάνει το ν μπροστά από **ζ, ξ, σκ, σπ, στ, σφ, σχ**, π.χ. **σύσταση**, **συζυγία**, **συσκότιση**, **σύξυλος** κτλ.
- Μπροστά από φωνήεντα ή τα σύμφωνα **δ, θ, ν, τ** παραμένει **συν-**, π.χ. **συναγερμός**, **σύνταγμα**.

Το εν- τρέπεται σε:

- **εγ-** μπροστά από **κ, γ, χ**, π.χ. **έγκαιρος**, **έγχρωμος**,
- **ελ-** μπροστά από **λ**, π.χ. **έλλογος**, **έλλειψη**,
- **εμ-** μπροστά από **μ, π, β, φ, ψ**, π.χ. **έμμεσος**, **εμπύρετος**,
- **ερ-** μπροστά από **ρ**, π.χ. **έρρινος**, **έρρυθμος**.
- Μπροστά από φωνήεντα ή από τα σύμφωνα **δ, ζ, θ, ν, σ, τ** δεν αλλάζει μορφή, π.χ. **έντυπος**, **ενόργανος**, **ένθερμος**, **ενσυνείδητος**.

Ελπίδα: Τώρα κατάλαβα γιατί το **έμμεσο** συμπλήρωμα γράφεται με δύο μμ, ενώ το **άμεσο** με ένα μ!

Λεξιλόγιο

7. Το κείμενο περιγράφει τις αλλαγές που έρχονται με την έναρξη της εφηβείας. Συμπληρώνουμε τα κενά με την κατάλληλη λέξη.



αλλαγές	μόνος/η	υπεύθυνος/η	εξωτερική	εμφάνιση	ανεξάρτητος/η
συμμαθητές	εμπειρίες	συναρπαστική	γρήγορο	κόσμο	υγεία

Είναι μια περίοδος! Μεγαλώνεις με πολύ ρυθμό και παρατηρείς πολλές στο σώμα σου!

Εκτός από την σου θα δεις ότι αλλάζει ο τρόπος με τον οποίο βλέπεις τον Δεν είσαι όμως σου! Στο ίδιο ταξίδι, συνεπιβάτες είναι όλοι οι και οι φίλοι σου!

Αποκτάς πρωτόγνωρες Κοινωνικοποιείσαι! Γίνεσαι περισσότερο και για τη σωματική και ψυχολογική σου

Μαθαίνω το σώμα μου, δημοτικό. Ελληνική Εταιρεία Εφηβικής Ιατρικής. (διασκευή)

8. Α. Εντοπίζουμε από το Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας της Ακαδημίας Αθηνών τις δύο βασικές σημασίες του προθήματος εν- και τις γράφουμε με δικά μας λόγια στο διάγραμμα.

4.7



1.
.....
.....

εν-

2.
.....
.....

Β. Βασιζόμενοι στις σημασίες του προθήματος εν- γράφουμε με δικά μας λόγια τι σημαίνουν οι λέξεις.



εναέριος ->

ένθερμος ->

ενσωματώνω ->

εναγώνιος ->

9. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο με την οικογένεια της λέξης φέρω (> ενδιαφέρον).

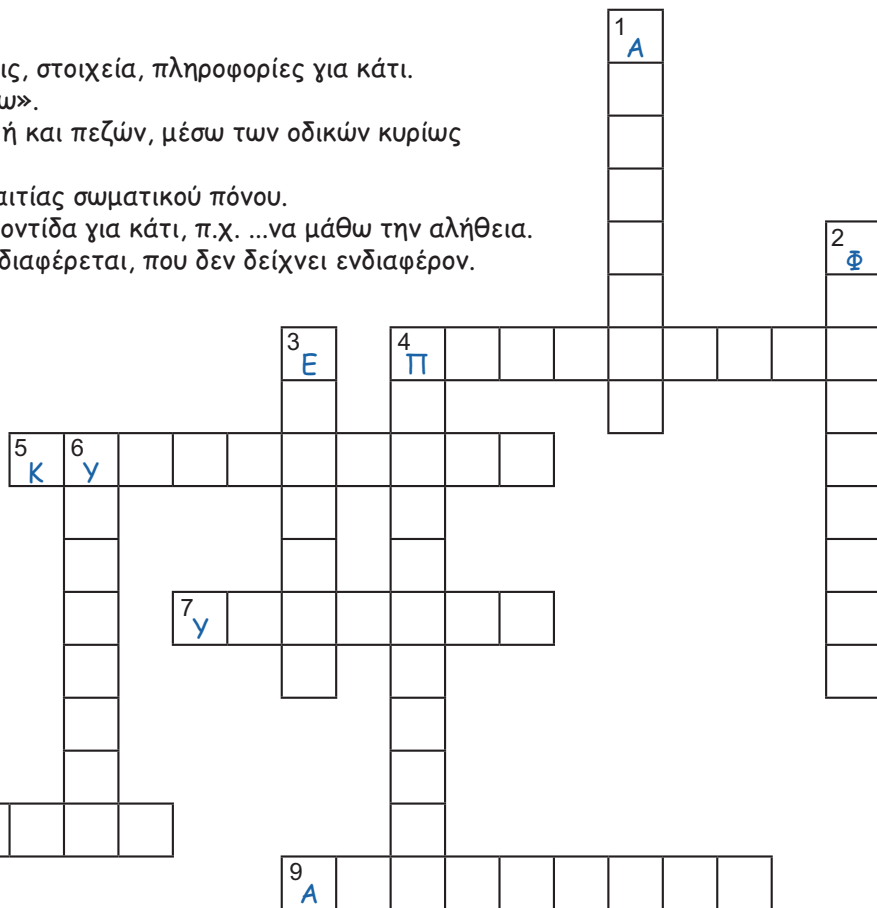


Οριζόντια

4. Παρέχω, μεταδίδω σε κάποιον γνώσεις, στοιχεία, πληροφορίες για κάτι. Συνώνυμη λέξη της είναι το «ενημερώνω».
5. Ό,τι αφορά τη μετακίνηση οχημάτων ή και πεζών, μέσω των οδικών κυρίως δικτύων, π.χ. διακόπηκε η ...
7. Όταν αισθάνομαι πολύ δυσάρεστα εξαιτίας σωματικού πόνου.
8. Έχω ενδιαφέρον, δείχνω ιδιαίτερη φροντίδα για κάτι, π.χ. ...να μάθω την αλήθεια.
9. Έτσι αποκαλούμε κάποιον που δεν ενδιαφέρεται, που δεν δείχνει ενδιαφέρον.

Κάθετα

1. Έτσι ονομάζεται κάποιος δρόμος ή έδαφος με κλίση προς τα πάνω.
2. Συνώνυμη λέξη της είναι ο «αξιόπιστος».
3. Ό,τι παράγει ή που μπορεί να παράγει άφθονους καρπούς, που είναι γόνιμος, παραγωγικός, π.χ. ... κάμπος.
4. Συμπεριφέρομαι άσχημα, βίαια, ανεξέλεγκτα, παρεκτρέπομαι παρασυρμένος από έντονο συναίσθημα (οργή, θυμό κτλ.).
6. Όχημα που μεταφέρει νερό.



Λεξική ορθογραφία

10. Συμπληρώνουμε τα κενά των λέξεων, ώστε να είναι ορθογραφημένες και τονισμένες. Οι λέξεις σε κάθε κουκκίδα ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια.

- συν__σθημα, __σθητός, προ__σθάνομαι,
ευ__σθ__τοπ__ηση, αν__σθ__τικό
- αν__σ__χία, εφ__σ__χάζω,
φ__λ__σ__χος, __σ__χάζω
- θ__μύνω, λ__πόθ__μος, οξ__θ__μος,
κ__κλοθ__μικός, αψ__θ__μος
- ύπ__θρος, __θριο, __θέρας,
__θουσα, __θ__ροβάμων



Κείμενο 2

4.8



Η γιαγιά μου

Αχ! Γιαγιά μου γλυκιά, πες μου μια ιστορία! Έφτασα τα δώδεκα κι ακόμα αυτό της ζητάω. Η γιαγιά μου είναι καταπληκτική και λέει τις καλύτερες ιστορίες του κόσμου. Ιστορίες από την πραγματική ζωή και όχι ψεύτικα παραμύθια. Ιστορίες από την παιδική της ηλικία, ιστορίες με τη μαμά μου και τη θεία μου μικρές, ιστορίες από τον πόλεμο.

Ο παππούς λέει ότι το παιδί για να μεγαλώσει πρέπει να τρώει καλά και να πίνει το γάλα του. Εγώ όμως νομίζω ότι για να μεγαλώσει δεν πρέπει να πίνει μόνο γάλα αλλά και να καταβροχθίζει ιστορίες.

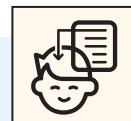
Η γιαγιά μου, λοιπόν, είναι η καλύτερη μαγείρισσα από όλους στις ιστορίες και σε κάνει να θες κι άλλες κι άλλες να ακούσεις, ώσπου να χορτάσεις. Αγαπώ τη γιαγιά μου, όπως κάνει κάθε εγγόνι. Εκείνη όμως, η δικιά μου, είναι ξεχωριστή. Τα μαλλιά της κάτασπρα σαν το χιόνι και το πρόσωπό της σηματοδεδεμένο από τον χρόνο. Καμιά φορά λέει ότι στην πλάτη της κουβαλάει τσουβάλια χαράς και λύπης. Όταν όμως ο μικρός μου αδερφός προσπαθεί να τα δει, εκείνα έχουν εξαφανιστεί.

Η γιαγιά μου είναι σοφή και πάντα με βοηθάει στις δύσκολες στιγμές μου, με συμβουλεύει και με προτρέπει να κάνω κάτι όταν το θέλω. «Δεν υπάρχει δεν μπορώ, υπάρχει δε θέλω» μου λέει γελώντας. Η «ξεχωριστή» γιαγιά μου κάνει τη ζωή μου ξεχωριστή με τον τρόπο της και γι' αυτό την ευχαριστώ πολύ.



Αλεξάνδρα, 12 ετών.
Φωτόδεντρο (διασκευή)

11. Το κείμενο είναι:



α) αφηγηματικό

β) εξηγητικό

γ) περιγραφικό

12. Ποια είναι τα συναισθήματα της Αλεξάνδρας για τη γιαγιά της; Τα εντοπίζουμε στο κείμενο.



13.

Συνεχίζουμε ή γράφουμε μία δική μας περιγραφή για τη γιαγιά ή τον παππού μας. Χρησιμοποιούμε πολλές **επιθετικές μετοχές** και διάφορα **επίθετα** για να κάνουμε πιο λεπτομερή την περιγραφή μας.



Ένα από τα **αγαπημένα** πρόσωπα της οικογένειάς μου είναι η γιαγιά μου. Έχει πάντα **περιποιημένα** και **χτενισμένα** μαλλιά **πιασμένα** κότσο με **μαύρα** τσιμπιδάκια, ένα **χαρούμενο**, **γελαστό** πρόσωπο, **γερασμένο** από το πέρασμα του χρόνου. Το χαμόγελό της είναι πάντα **ζεστό**, τα μάτια της **μικρά** και **στρογγυλά**, η μύτη της **καλοσχηματισμένη**, ο λαιμός της **μακρύς**. Είναι η **αγαπημένη** μου γιαγιά, διότι με φροντίζει από τότε που ήμουν **μικρό** παιδί.

Γραμματική

14.

Τοποθετούμε στις παρακάτω στήλες τις λέξεις που χρησιμοποίησε η Αλεξάνδρα στο κείμενό της (κάποια κουτάκια παραμένουν κενά).



ηλικία	ιστορίες	ξεχωριστή	λέει
γεμάτο	γελώντας	να τρώει	μαλλιά

A. ρήματα	B. ουσιαστικά	Γ. επίθετα	Δ. μετοχές



Ίωνας: Παιδιά, εγώ θα ήθελα να μάθω περισσότερα πράγματα για τις μετοχές.

Φίλιππος: Σου έχω εδώ κάποιες πολύ χρήσιμες πληροφορίες που σίγουρα θα σε βοηθήσουν.

Οι μετοχές ανάλογα με τη λειτουργία τους διακρίνονται κυρίως σε: **επιθετικές** και **επιρρηματικές**.

- **Επιθετική** είναι η κλιτή μετοχή που λειτουργεί ως επίθετο. Μπορεί να αναλυθεί σε αναφορική πρόταση, π.χ. *ο αγαπημένος μου ήρωας (ο ήρωας που αγαπώ)*.
- **Επιρρηματική** μπορεί να είναι είτε η κλιτή είτε η άκλιτη μετοχή και μπορεί να αναλυθεί στην αντίστοιχη δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση, π.χ. *αντιμετωπίζοντας* πολλές δυσκολίες πήρα την απόφαση να έρθω (= **Επειδή** αντιμετωπίζα πολλές...).
- **χρόνο**, π.χ. *Περνώντας* από το σπίτι σου είδα... (= όταν πέρασα...),
- **τρόπο**, π.χ. *φύγαμε ενθουσιασμένοι* από το θέατρο (= με ενθουσιασμό),
- **αιτία**, π.χ. *Δεν του απευθύνθηκε ενοχλημένος* από τη συμπεριφορά του (= επειδή ενοχλήθηκε),
- **εναντίωση**, π.χ. *Αν και διαβασμένος*, δεν έγραψε καλά (= αν και είχε διαβάσει),
- **υπόθεση**, π.χ. *Λέγοντας* την αλήθεια, θα έβρισκες το δίκιο σου (= αν έλεγες),
- **αποτέλεσμα**, π.χ. *Μου πέταξε μπογιές κάνοντάς* με χάλια (= με αποτέλεσμα να γίνω χάλια).



Ούμα: Πράγματι, ήταν πολύ χρήσιμα αυτά που μας είπες!

4.9



15. Σχηματίζουμε τις μετοχές στα παρακάτω ρήματα.



Ρήμα	μετοχή ενεργητικής φωνής	μετοχή παθητικής φωνής
αγαπώ		
ζωγραφίζω		
κλέβω		
χάνω		
εγκαταλείπω		
κλείνω		
πρήζω		

16. Αναγνωρίζουμε τη λειτουργία των επιρρηματικών μετοχών.



- **Γυρίζοντας** από μια θεατρική παράσταση τον συνάντησα τυχαία.
- **Συνειδητοποιώντας** ότι το αεροπλάνο του είχε βλάβη στον κινητήρα.
- **Τρώγοντας** υγιεινά θα καταφέρουμε να μην αρρωσταίνουμε συχνά.
- Τα παιδιά παρατηρούν αλλαγές στο σώμα τους **μπαίνοντας** στην εφηβεία.

17. Εντοπίζουμε τις μετοχές στις ακόλουθες προτάσεις και γράφουμε αν είναι επιθετικές ή επιρρηματικές.



- Αν και ήμουν πεινασμένος, στο τραπέζι υπήρχαν μόνο γλυκά, οπότε δεν άγγιξα τίποτα, διότι προσέχω τη διατροφή μου. **επιρρηματική**
- Το υφιστάμενο δεκαπενταμελές συμβούλιο πρότεινε να γίνουν δύο εκδρομές το προσεχές διάστημα
- Ο μάστορας ήρθε να επισκευάσει το σπασμένο τζάμι της αίθουσας.
- Θα έγραφες καλύτερα στο διαγώνισμα διαβάζοντας περισσότερο.
- Σήμερα η καλύτερή μου φίλη δεν ήρθε σχολείο, κουρασμένη από τη χθεσινή εκδρομή.
- Οι έφηβοι είναι καλό να μην προτιμούν τις κυλιόμενες σκάλες, ώστε να κάνουν περισσότερη σωματική άσκηση.

18. Αντικαθιστούμε τη δευτερεύουσα/εξαρτημένη πρόταση με μία μετοχή.



- Επειδή διάβασα συστηματικά, πέτυχα στις εξετάσεις. ->
- Όταν μπαίνεις στην εφηβεία, αλλάζει το σώμα σου. ->
- Αν φέρεσαι ευγενικά, θα καταφέρεις πολλά στη ζωή σου. ->
- Αν διαβάζεις λογοτεχνία, θα αναπτύξεις τη φαντασία σου. ->

19. Αναλύουμε τις επιθετικές μετοχές στις αντίστοιχες δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις.



- Το αγαπημένο παιχνίδι πολλών εφήβων είναι το ποδόσφαιρο. ->
- Η ισορροπημένη διατροφή παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την ομαλή ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων. ->
- Η διευθύντρια του σχολείου σήμερα επέπληξε όλους τους αρχοπορημένους μαθητές. ->
- Οι ενθουσιασμένοι έφηβοι είναι παρορμητικοί.
->

20. Σχηματίζουμε κλιτές μετοχές προσέχοντας την ορθογραφία τους.



- Έτσι ονομάζεται κάποιος που έχει προσβληθεί:
- Αν δεν προσέχουμε τη διατροφή μας, βαρύνουμε την υγεία μας. Οπότε πολλές ασθένειες οφείλονται στο ιστορικό υγείας μας.
- Αυτός που αποκόπτεται από κάπου λέγεται:
- Αυτός που καλύπτεται είναι:
- Ένας τοίχος που έχει βαφτεί είναι:
- Ένα ζωάκι που έχει εγκαταλειφτεί στον δρόμο είναι:
- Μία συνήθεια που έχει διαδοθεί είναι:

Γραμματική ορθογραφία

4.10



21.

Γράφουμε την παθητική μετοχή στο παρόν συντελεσμένο (παρακείμενος) και ένα ουσιαστικό που να έχει ίδια βάση με τη μετοχή, όπως το παράδειγμα.

	Παθητική μετοχή (κλιτή μετοχή)	Ουσιαστικό
γράφω	γραμμένος	γράμμα
σκάβω		
καλύπτω		
αλείφω		
ανάβω		

22.

Με βάση την προηγούμενη άσκηση γράφουμε το συμπέρασμά μας για την ορθογραφία των μετοχών της παθητικής φωνής και των ουσιαστικών με ίδιο θέμα.



Οι κλιτές μετοχές που το θέμα των ρημάτων τους στο παρόν (π.χ. γράφω) τελειώνει σε: -φ,,, σχηματίζουν μετοχές σε -μμένος,, Επιπλέον, τα ουσιαστικά που έχουν το ίδιο θέμα με τις μετοχές έχουν το παραγωγικό επίθημα

Λεξιλόγιο

23. Φτιάχνουμε παρομοιώσεις για το πρόσωπο της γιαγιάς, σύμφωνα με τις πληροφορίες του κειμένου και δικές μας ιδέες.



Η γιαγιά μου είναι τόσο γλυκιά

Λέει τις καλύτερες ιστορίες του κόσμου

Τα μαλλιά της είναι κάτασπρα

Το πρόσωπό της είναι λαμπερό

Η γιαγιά μου είναι σοφή

24. Εντοπίζουμε τα επίθετα με τα οποία περιγράφει η συγγραφέας τη γιαγιά της και τα καταγράφουμε παρακάτω.



25. Αντικαθιστούμε τα επίθετα που χρησιμοποιεί η Αλεξάνδρα για να περιγράψει τη γιαγιά της με ένα αντίθετό τους και έπειτα ξαναγράφουμε τις προτάσεις, όπου εντοπίστηκαν. Τι παρατηρούμε ως προς το νόημα;





26. Όπως ξέρουμε, τα προθήματα καθορίζουν τη σημασία των λέξεων που συνοδεύουν. Έτσι, το πρόθημα *συν-* ανάλογα με τη λέξη που συνοδεύει έχει τρεις κύριες σημασίες.

Ενώνουμε τις παράγωγες λέξεις με το πρόθημα *συν-* με μία από τις σημασίες του.



α. συμμαθητής

β. συνάθροιση

γ. συνεργάτης

δ. συνεταιρισμός

ε. συνονόματος

στ. συμπατριώτισσα

1. Κάνουμε κάτι μαζί, π.χ. *συμπαρουσιαστής*.

2. Κοινό χαρακτηριστικό: Πρόσωπα ή πράγματα συνδέονται με ομοιότητα, π.χ. *συνομήλικοι*.

3. Ένωση και συγκέντρωση: Δηλώνει στενή σχέση με κοινό σκοπό, π.χ. *συνέλευση*.

27. Συμπληρώνουμε το κείμενο τοποθετώντας στα κενά τις λέξεις.

συνάντηση	σύγκρουση	επίλυση	διαχείριση
εξάλειψη	τάξη	διαμεσολάβηση	μείωση

Όταν σε μία κοινωνία υπάρχει, όλα λειτουργούν καλύτερα. Μειώνονται οι και γίνεται των προβλημάτων. Μέσω των όλων των μελών της κοινωνίας και της μεταξύ τους, έχουμε τη τέτοιου είδους συμπεριφορών και τη σχεδόν τους. Έτσι γίνεται των περισσότερων προβλημάτων.

Λεξική ορθογραφία

28. Συμπληρώνουμε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, ώστε οι λέξεις μας να είναι ορθογραφημένες και τονισμένες.

- Το τ__ρκουάζ είναι ένα χρώμα που μου άρεσε πάντα.
- Είναι καλό να αποφεύγεις άτομα από το σ__νάφι του.
- Τα σχέδια του νερού στα σ__ντρ__βάνια είναι πολύ εντυπωσιακά.
- Φέρε μου το φλ__τζάνι με τον καφέ μου, σε παρακαλώ.
- Κάνε το χατ__ρι στη μητέρα σου να μείνεις σήμερα μαζί μας.
- Τα βαμπ__ρ και οι βρ__κόλακες πάντα με τρόμαζαν στα παραμύθια.
- Απαγορεύεται η αφισοκόλληση στην π__λ__τή της πολυκατοικίας.
- Στην τηλεόραση σήμερα έχει ένα ενδιαφέρον ντοκ__μαντ__ρ για τη ζού__λα.

Γράφουμε την περίληψη του κειμένου σελ. 59
«Ένας διαφορετικός φίλος». Συνολικά οι λέξεις
της περίληψης θα πρέπει να είναι 100-150.

Η **περίληψη** είναι ένα μικρό κείμενο, συνήθως
100-150 λέξεων, στο οποίο αποτυπώνουμε
το θέμα του κειμένου με δικά μας λόγια.



Πώς γράφουμε περίληψη		
Διαδικασία περίληψης	Γλωσσικά στοιχεία	Περιεχόμενο
1. Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο 2-3 φορές ώστε να καταλάβουμε το περιεχόμενο.	- Ρήματα ή φράσεις που δηλώνουν την άποψη του συγγραφέα.	Ο συγγραφέας του κειμένου πιστεύει ότι.../ υποστηρίζει πως...
2. Υπογραμμίζουμε λέξεις ή φράσεις (λέξεις-κλειδιά) που θεωρούμε σημαντικές.	- Συνώνυμες λέξεις αυτών που έχουμε υπογραμμίσει. Αναδιατύπωση φράσεων.	Η Μόμο είχε δύο φίλους καρδιακούς. → Δύο ήταν οι ουσιαστικοί φίλοι της Μόμο.
3. Βρίσκουμε τα μέρη του κειμένου και το βασικό θέμα κάθε μέρους, που μπορεί να συμπίπτει με την παράγραφο. Γράφουμε το βασικό θέμα με απλές προτάσεις.	- Ονοματικές ή ρηματικές φράσεις.	Η έννοια της πραγματικής φιλίας.
4. Χρησιμοποιούμε τις απλές προτάσεις για κάθε μέρος και τις λέξεις-κλειδιά για να συνθέσουμε το κείμενό μας, ξεκινώντας από την αρχή.	- Συνδετικές λέξεις, π.χ. αρχικά, μετά, επίσης, επιπλέον, τέλος κτλ. - Ουσιαστικό αντί για ρήμα. Χρησιμοποιούμε κυρίως παθητική σύνταξη.	Αρχικά, περιγράφεται η έννοια της πραγματικής φιλίας. Έπειτα, τονίζεται από τον συγγραφέα...



Κείμενο 3

Μεγαλώνοντας

Φεύγω τώρα, να δώσω τις μάχες μου
όπου χρειαστεί.
Φεύγω, μητέρα, κοίταξέ με!
Ευχήςου μου καλή τύχη.

Τα φτερά μου μεγάλωσαν ακόμα
θέλω να πετάξω,
να δράξω τις νίκες μου, όπου κι αν βρίσκονται.
Πάω, μαμά, αλλά μην κλαις
μόνο άσε με να βρω τον δρόμο μου.

Θέλω να δω, να αγγίξω, να ακούσω,
και ας υπάρχουν κίνδυνοι, ας υπάρχουν φόβοι.
Θα χαμογελάσω και θα σκουπίσω τα δάκρυά μου.
Άσε με να πω αυτό που θέλω.

Ξεκινώ για να βρω τον εαυτό μου, τα όνειρά μου,
να φτιάξω μια θέση για μένα στην πλάση
και να δεθώ μαζί της.
Μα να θυμάσαι, όσο θα κάνω το ταξίδι μου
θα σ' αγαπώ για πάντα.

Brooke Mueller. Canfield, J., Hansen, V.-M. & Kimberly, K.
Βάλσαμο για την ψυχή του εφήβου.

29. Κατανοούμε το νόημα της κάθε στροφής και γράφουμε έναν τίτλο για καθεμία.



στροφή	τίτλος
1η	
2η	
3η	
4η	

30. Στο «ταξίδι της ζωής» θα χρειαστούμε μια βαλίτσα με εφόδια. Διαβάζουμε ξανά το ποίημα και ανακοινώνουμε προφορικά τρία συναισθήματα που θα πάρουμε μαζί μας, δύο ικανότητες ή αξίες και ένα δικό μας όνειρο.



31. Γινόμαστε ποιητές και γράφουμε το δικό μας ποίημα με τίτλο «Μεγαλώνοντας». Ξεκινάμε τους στίχους μας χρησιμοποιώντας μερικές από τις φράσεις του ποιήματος.



4.12



Φεύγω τώρα, ...	Ξεκινώ για να, ...
Θέλω να βρω, ...	Μαμά, ...
Θέλω να δω, ...	

Γραμματική

32. Μεταφέρουμε στον αντίθετο αριθμό ολόκληρες τις φράσεις.



Οι κάθοδοι των οδών	
Των παρόδων των λεωφόρων	
Την παράγραφο του κειμένου	
Της εξόδου κινδύνου	
Οι συνοδοί των μαθητών	

33. Συμπληρώνουμε τα κενά με τη μετοχή των ρημάτων.



αγαπώ	μαγειρεύω	ανακουφίζω	μιλώ
αποφασίζω	ενισχύω	χτυπώ	γυρνάω

- Στο σχολείο μάθημα σχεδόν όλων των παιδιών είναι η Γυμναστική.
- Κάθε μέρα από τη δουλειά, σταματώ στο μπακάλικο της γειτονιάς.
- τις καλές συμπεριφορές των εφήβων, πετυχαίνουμε καλά αποτελέσματα.
- Πήγα στον γιατρό να δει το μου χέρι και μου είπε ότι δεν ήταν κάτι σοβαρό.
Ένωσα
- με ειλικρίνεια, τίποτα δε συγκρίνεται με το φαγητό της γιαγιάς μου!
- Ο αθλητής τελειώνοντας την προπόνηση, ένωσε
να κατέβει στους αγώνες.

34. Συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα.



ρήμα στην ενεργητική φωνή	μετοχή ενεργητικής φωνής	μετοχή παθητικής φωνής
προπονώ		
	κρατώντας	
ζωγραφίζω		
	δένοντας	
βάφω		

35. Εντοπίζουμε τις επιθετικές μετοχές στις παρακάτω προτάσεις υπογραμμίζοντάς τις.



- Το κλεμμένο αυτοκίνητο βρέθηκε χθες.
- Τα κουρασμένα παιδιά είναι επιρρεπή σε ατυχήματα.
- Το πολυκατάστημα διαθέτει κυλιόμενες σκάλες.
- Οι υφιστάμενοι κανόνες απαγορεύουν τέτοιες συμπεριφορές μέσα στο σχολείο.
- Δεν έχει βρεθεί έως σήμερα ο ιδιοκτήτης του εγκαταλελειμμένου αυτοκινήτου.

36. Εντοπίζουμε τις επιρρηματικές μετοχές και αναφέρουμε τι εκφράζουν.



- Ψάχνοντας προσεκτικά, τελικά βρήκε τη λύση.
- Εισερχόμενοι οι μαθητές στο μουσείο εντυπωσιάστηκαν από τα εκθέματα.
- Απαλλαγμένος από το άγχος των εξετάσεων μπόρεσε να ξεκουραστεί στις καλοκαιρινές διακοπές.
- Μελετώντας περισσότερο θα έγραφε καλύτερα στις εξετάσεις.
- Ο Ίωνας ήρθε στο σχολείο περπατώντας μαζί με την Ίνα.

37. Μετατρέπουμε τις υπογραμμισμένες μετοχές σε δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις.



Τρώγοντας σωστά και αθλούμενοι θα αποκτήσουμε ένα υγιές σώμα.

.....

Μελετώντας συστηματικά βελτιώθηκαν οι επιδόσεις μου στα μαθήματα.

.....

Γυρνώντας από το θέατρο στη διαδρομή σχολιάζαμε την παράσταση.

.....

Οι νέοι μπαίνοντας στην εφηβεία αλλάζουν συμπεριφορά.

.....

Γραμματική Ορθογραφία

38. Συμπληρώνουμε τα κενά με το κατάλληλο γράμμα, ώστε να είναι σωστή η ορθογραφία των λέξεων.



σύγγρα___α, κα___ένος, καταβεβλη___ένος, διακεκο___ένος, οξυ___ένος, κάλυ___α, κρυ___ένος,
επικαλυ___ένος, διακεκρι___ένος, τετρι___ένος

Λεξιλόγιο

39. Γράφουμε το επίθετο από το οποίο έχει προκύψει το καθένα από τα ρήματα.



- -> σκουραίνω
- -> αραιώνω
- -> ακριβαίνω
- -> ημερώνω
- -> ζεσταίνω
- -> μεγαλώνω



40. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο με παράγωγες λέξεις που έχουν ως πρόθημα το συν-.



1. Οι μαθητές στην τάξη καλούνται να εστιάζουν την προσοχή τους σε κάτι, δηλαδή να...
2. Πάντα όταν ... με κάποιον κάτι και κάνω διάλογο, του λέω τη γνώμη μου.
3. Ο ήλιος σκεπάστηκε από τα ... κι ήταν έτοιμος να βρέξει.
4. Η κάθε χώρα καλό είναι να έχει κάποιους ... από άλλες χώρες σε περίπτωση πολέμου.
5. Δύο άνθρωποι που παντρεύονται, αποκαλούνται ...
6. Την εβδομάδα φιλιανγνωσίας που διοργάνωσε το σχολείο, ήρθαν πολλοί ... που είχαν γράψει διάφορα βιβλία.
7. Αν υπάρχει ... μεταξύ των διοικούντων μιας επιχείρησης, τότε αυτή απογειώνεται.

1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															

41. Εντοπίζουμε στο κρυπτόλεξο 6 παράγωγες λέξεις με το πρόθημα *εν-* και *συν-* και φτιάχνουμε μία φανταστική ιστορία.



Σ	Η	Π	Ι	Λ	Λ	Ε	Δ	Ε
Φ	Τ	Τ	Υ	Φ	Η	Π	Ο	Γ
Η	Γ	Ο	Λ	Λ	Υ	Σ	Β	Χ
Σ	Υ	Γ	Κ	Ρ	Ι	Ν	Ω	Ρ
Σ	Υ	Μ	Μ	Α	Ζ	Ε	Υ	Ω
Σ	Φ	Υ	Μ	Ο	Ζ	Τ	Ξ	Μ
Β	Ω	Ν	Φ	Ξ	Χ	Ε	Ω	Ο
Ω	Χ	Ε	Ρ	Ρ	Ι	Ν	Ο	Σ
Σ	Ε	Τ	Ι	Χ	Μ	Η	Ω	Ψ



42. Γράφουμε με δικά μας λόγια τι σημαίνουν οι λέξεις.



-> συνοδηγός:

-> σύζυγος:

-> σύμφωνος:

-> εγκαθιστώ:

-> ενάρετος:

Λεξική Ορθογραφία

43. Συμπληρώνουμε τα κενά με το κατάλληλο γράμμα, ώστε να είναι σωστή η ορθογραφία των λέξεων.



μ__β, πάρτ__, κλα__ικός, στ__λ, βεχ__έρα, μπ__ρα, σπαχ__έτι, σ__ντριβάνι, βαρ__νος

Ελέγχω την παραγωγή γραπτού λόγου: Περιγραφή

Ελέγχω τη δομή	✓	Ελέγχω τα γλωσσικά στοιχεία	✓
Ανέφερα ποιο είναι το πρόσωπο που περιέγραψα (όνομα, ηλικία);		Χρησιμοποίησα α' πρόσωπο για την περιγραφή του εαυτού μου και γ' πρόσωπο για τα άτομα της οικογένειάς μου;	
Έγραψα με τι ασχολείται;		Χρησιμοποίησα πολλά επίθετα για να γίνω περισσότερο σαφής στην περιγραφή μου;	
Αναφέρθηκα στη σχέση μου μαζί του;		Χρησιμοποίησα μεταφορές, προσωποποιήσεις, παρομοιώσεις, για να κάνω πιο ζωντανή την περιγραφή μου;	
Περιέγραψα με λεπτομέρειες την εξωτερική του εμφάνιση;		Χρησιμοποίησα λέξεις για να συνδέσω τα νοήματά μου, π.χ. <i>αρχικά, επίσης, τέλος, άρα, συνεπώς</i> κτλ.;	
Έγραψα ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του;		Το κείμενό μου είναι συνεκτικό; Έχουν συνοχή οι παράγραφοι μεταξύ τους;	
Αναφέρθηκα στον χαρακτήρα του, στα προτερήματα και στα ελαττώματά του;		Έχω χρησιμοποιήσει ποικίλο λεξιλόγιο;	
Έγραψα ποιες είναι οι συνήθειές του και τι κάνουμε συνήθως μαζί;		Είναι ορθογραφημένο το γραπτό μου;	
Αναφέρθηκα σε κάποια ιδιαίτερα περιστατικά;			
Έγραψα τις σκέψεις και τα συναισθήματά μου για αυτό το πρόσωπο;			



Τα τέσσερα βασικά βήματα για την παραγωγή γραπτού λόγου

Τι κάνουμε πριν αρχίσουμε να γράφουμε (προσυγγραφικό στάδιο).

- Διαβάζουμε προσεκτικά το θέμα.
- Κατανοούμε για ποιον σκοπό γράφουμε ή σε ποιον απευθυνόμαστε.
- Συμβουλευόμαστε τον πίνακα του κειμενικού τύπου της ενότητας.
- Συγκεντρώνουμε πληροφορίες, ιδέες, σκέψεις για τα διάφορα μέρη του θέματος.



Ξεκινάμε να γράφουμε (συγγραφικό στάδιο).

- Συντάσσουμε τις παραγράφους μία μία με βάση τη δομή.
- Τοποθετούμε τις σκέψεις μας με λογική σειρά, συνδέουμε κάθε παράγραφο με την προηγούμενη και την επόμενη.



Τι κάνουμε αφού ολοκληρώσουμε το γράψιμο (μετασυγγραφικό στάδιο: αυτοαξιολόγηση).

- Ελέγχουμε τη δομή και τα γλωσσικά στοιχεία του κειμένου μας με τη βοήθεια του πίνακα στο Τετράδιο Εργασιών (Επανάληψη).
- Ελέγχουμε τις παραγράφους και τη λογική σύνδεση μεταξύ τους. Αν χρειάζεται, συμπληρώνουμε λέξεις, π.χ. αρχικά, μετά, επίσης, τέλος κτλ.
- Ελέγχουμε το λεξιλόγιο, ώστε να έχει ακρίβεια και ποικιλία.
- Διορθώνουμε την ορθογραφία (και τους τόνους) και τη στίξη.
- Τελικά, διαβάζουμε το κείμενό μας, για να είμαστε σίγουροι ότι είναι σαφές.



Τι κάνουμε αφού το διορθώσει ο/η εκπαιδευτικός (μετασυγγραφικό στάδιο: ετεροαξιολόγηση)

- Διαβάζουμε προσεκτικά τις παρατηρήσεις και κάνουμε τις απαραίτητες αλλαγές. Ξαναγράφουμε συγκεκριμένα σημεία ή όλο το κείμενό μας.



Πηγές εικόνων και κειμένων

Τα κείμενα στα οποία δεν υπάρχει συγγραφέας έχουν συνταχθεί από τη συγγραφική ομάδα του διδακτικού βιβλίου.

Σελ. 13

2/Θ Δημοτικό Σχολείο Καραϊσκάκη (Δημητρούκειο),
Το παγκάκι της Φιλίας!, 9/10/2021.

Σελ. 15

e-enros.gr, *Εγκρίθηκε η κατασκευή ράμπας ΑμεΑ στο
Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Αλεξανδρούπολης*, 13/12/2017.

Σελ. 24

enikos.gr, *Το πιο γαλάζιο ποτάμι*, 22/10/2013.

Κείμενο 1, σελ. 8

parallaximag.gr, Αλεξιάδης Στ. *Πρώτη μέρα στο σχολείο:
Ιστορίες που πέρασαν αλλά είναι πάντα εδώ*, 12/09/2022.

Κείμενο 3, σελ. 15

in.gr, ΑμεΑ: *Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην εκπαίδευση*,
12/8/2023.

Κείμενο 4, σελ. 20

Κοντολέων, Μ. (2021). *Η μάσκα του Καπιτάνο*. Αθήνα:
Πατάκης.

Κείμενο 2, σελ. 32

Καθημερινή, Τσιγγάνας, Θ. *Η αλληλεγγύη που έσωσε ένα
μικρό παιδί*, 7/9/2012.

Κείμενο 1, σελ. 24

Καλβίνο, Ι. (1989). *Μαρκοβάλντο ή Οι εποχές στην πόλη*.
Αθήνα.

Κείμενο 3, σελ. 37

Χριστοδούλου, Π. (2012). *Η μπάλα της ζωής τους*. Αθήνα:
Κέδρος.

Κείμενο 1, σελ. 42

Ασυλογιστάκη, Ι., *Σχολικές Εφημερίδες, γιατί είναι απαραίτη-
τες σε ένα σχολείο, Αθηνοδρόμιο*, 15/10/2024.

Κείμενο 3, σελ. 56

Χατζημανώλη, Α. (2008). *Διαφήμιση. Η μεγάλη ξεμυαλίστρα*.
Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κίρκη.

Κείμενο 1, σελ. 62

thatslife.gr, *Αυτά είναι τα πιο δημοφιλή χόμπι για εφήβους*,
31/8/2023.

Κείμενο 2, σελ. 68

Φωτόδεντρο, Παππούς και γιαγιά, *Ευχαριστώ γιαγιά*.

Κείμενο 3, σελ. 75

Brooke Mueller. Canfield, J., Hansen, V.-M. & Kimberly, K.
(2000). *Βάλαμο για την ψυχή του εφήβου*, (μτφρ. Όλγα
Γκουνή). Αθήνα: Διόπτρα.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Ευθυμίου, Α. (2013). *Η διδασκαλία του λεξιλογίου στο δημοτικό σχολείο. Θεωρία και εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Holton, D., Mackridge, P., & Φιλιππάκη-Warburton, E. (1999). *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας* (Β. Σπυρόπουλος, μετάφρ.). Αθήνα: Πατάκης.

Θώμου, Π. (2023). *Λεξιλογικά ζητήματα της νέας ελληνικής γλώσσας: Θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Πεδίο.

Κατσούδα, Γ. (2008). *Σύγχρονο πρακτικό συντακτικό τσέπης*. Αθήνα: Άγκυρα.

Κατσούδα, Γ. (2009). *Σύγχρονη πρακτική γραμματική τσέπης*. Αθήνα: Άγκυρα.

Κατσούδα, Γ. & Μαχουλά, Ε. (2024). *Γνωρίζοντας της νεοελληνικές διαλέκτους. Ένα εκπαιδευτικό ταξίδι στη γεωγραφική ποικιλία με φύλλα εργασίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. (2011). *Γραμματική της νέας ελληνικής: Δομολειτουργική – επικοινωνιακή* (σε συνεργασία με τους: Μόζερ, Α., Μπακάκου-Ορφανού, Α. & Σκοπετέα, Σ.). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής (1998). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexical/triantafyllides/

Μαχουλάς, Γ. & Μαχουλά, Ε. (2019). *Γλωσσολογία και ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Πεδίο.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2010). *Ετυμολογικό λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2016). *Λεξικό των παραγώγων και συνθέτων της νέας ελληνικής*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2017). *Σύγχρονη σχολική γραμματική για όλους*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2019). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Φτερνιάτη, Α. (2012). *Πανεπιστημιακές σημειώσεις για το μάθημα «Διδακτική της νεοελληνικής γλώσσας»* [Πανεπιστημιακές σημειώσεις]. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας (2023).

Ακαδημία Αθηνών. Επιστημονικός υπεύθυνος:

Χαραλαμπίκης, Χ. [επιμ.]

<https://christikolexiko.academyofathens.gr/>

